NARVIK KOMMUNE

Plan, næring, kultur
og teknisk drift

Kommunedelplan for naturmangfold 2025-2036

Siste revisjonsdato: 07.11.2024

Innhold

1. Innledning ... 4
1.1. Ordliste/forklaring av begreper ... 4
1.2. Formål med planen ... 5
1.3. Prosess og metode ... 6
2. Status og føringer ... 8
2.1. Internasjonale føringer ... 8
2.2. Nasjonale føringer ... 9
2.3. Regionale føringer ... 11
2.4. Lokale føringer ... 11
3. Naturen i Narvik ... 12
3.1. Hva er naturmangfold? ... 12
3.2. Narviks naturmangfold ... 12
3.2.1. Generelt ... 12
3.2.2. Kartlagt naturmangfold i konsekvensutredninger ... 13
3.2.3. Kulturlandskap ... 15
3.2.4. Natur som er viktig for økosystemtjenester ... 16
3.2.5. Naturområder som er viktige friluftsområder og turmål ... 18
3.3. Verneområder ... 24
3.3.1. Verneområder etter naturvern- eller naturmangfoldloven ... 24
3.3.2. Verneplan for vassdrag ... 31
3.3.3. Fredningsområde for hummer ... 34
3.3.4. Foreslåtte verneområder ... 34
3.4. Naturtyper ... 37
3.4.1. Hva er naturtyper? ... 37
3.4.2. Metodikk for å beskrive naturtyper ... 37
3.4.3. Utvalgte naturtyper ... 39
3.4.4. Mer informasjon om naturtyper ... 40
3.5. Artsmangfold ... 40
3.5.1. Generelt om arter i Norge og Narvik ... 40
3.5.2. Ansvarsarter ... 41
3.5.3. Prioriterte arter ... 42
3.5.4. Insekter ... 43
3.5.5. Vilt ... 44
3.5.6. Fugler ... 46
3.5.7. Fisk og marine arter ... 48
3.5.8. Elver og randsoner langs vassdrag ... 50
4. Påvirkningsfaktorer på naturmangfoldet ... 51
4.1. Arealendringer ... 51
4.1.1. Arealendringer knyttet til utbygging og utvinning ... 51
4.1.2. Arealendringer knyttet til jord- og skogbruk ... 52

4.2. Klimaendringer 53
4.3. Forurensning 55
4.3.1. Generelt 55
4.3.2. Marin forsøpling 56
4.4. Fremmede arter 57
4.5. Overhøsting 57
4.6. Turisme 58
4.7. Allemannsretten og friluftsliv 58
5. Virkemidler og tiltak for å bevare naturmangfoldet 60
5.1. Kunnskap 60
5.1.1. Det offentlige kartgrunnlaget (DOK) 60
5.2. Arealplanlegging 61
5.2.1. Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner 62
5.2.2. Reguleringsplaner 63
5.2.3. Konsekvensutredninger 63
5.2.4. Arealregnskap og arealnøytralitet 64
5.2.5. Oppheving av eldre og utdaterte reguleringsplaner (planvask) 64
5.3. Tiltak rettet mot kommunen 65
5.3.1. Bidragsyter til å formidle kunnskap om naturen 65
5.3.2. Skjøtsel og ivaretakelse av kommunens egne eiendommer 66
5.3.3. Oppfølging av forurensningsregelverket 67
5.3.4. Bekjemping av fremmede arter 68
5.4. Tiltak rettet mot landbruket 69
5.5. Viltforvaltning 69
5.6. Tiltak rettet mot næringslivet og turisme 70
5.7. Tiltak rettet mot innbyggerne 72
5.8. Tilskuddsordninger for naturmangfold 73

1. Innledning

1.1. Ordliste/forklaring av begreper

Naturmangfold = biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold.[1]

Naturtype = ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorer som virker der, eller spesielle naturforekomster som dammer, åkerholmer, samt spesielle typer geologiske forekomster.[2]

Truede arter = arter og bestander som står i fare for å bli utryddet.[3]

Truede naturtyper = ensartede typer natur som står i fare for å bli utryddet.

Rødlistet = arter, bestander og naturtyper med vurdering av deres risiko for å dø ut (bli utryddet.)[4]

Fremmed art = arter som er spredt av mennesker til områder der de ikke naturlig hører hjemme.[5]

Kulturlandskap = landskap som helt eller delvis er blitt omformet fra den opprinnelige naturtilstand på grunn av menneskers virksomhet. Begrepet omfatter både landsbygd, by- og industrilandskap.[6]

Verneområde = områder der myndighetene har bestemt at naturen skal vernes mot inngrep eller forstyrrelser.[7]

Økosystem = alle de levende organismene som finnes på et sted og miljøet de lever i.[8]

Grønnstruktur = det samlede innslaget av naturpregede arealer i byer og tettsteder. F.eks. en park. Også kjent som grøntområder.[9]

Grønnstruktur - arealformål = definert i plan- og bygningsloven som arealformål med underformål areal for naturområder, turdrag, friområder og parker.[10]

LNFR-formål = arealformål for nødvendige tiltak for landbruk, reindrift, friluftsliv og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlagareal.

Nml. = naturmangfoldloven.

Pbl. = plan- og bygningsloven.

Forurl. = forurensningsloven.

---

[1] Jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav i)
[2] Jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav j)
[3] Kilde til begrepsforklaring: Store Norske Leksikon https://snl.no/truede_arter
[4] Kilde til begrepsforklaring: Store Norske Leksikon https://snl.no/r%C3%B8dliste
[5] Kilde til begrepsforklaring: Artsdatabanken https://www.artsdatabanken.no/Pages/339553/Hva_er_en_fremmed_art_?Key=-4812
[6] Kilde til begrepsforklaring: Store Norske Leksikon https://snl.no/kulturlandskap
[7] Kilde til begrepsforklaring: Store Norske Leksikon https://snl.no/verneomr%C3%A5der
[8] Kilde til begrepsforklaring: Store Norske Leksikon https://snl.no/%C3%B8kosystem
[9] Kile til begrepsforklaring: Store Norske Leksikon https://snl.no/gr%C3%B8ntomr%C3%A5der
[10] Jf. plan- og bygningsloven § 12-5 andre ledd nr. 3

1.2. Formål med planen

Det biologiske mangfoldet er truet, og på verdensbasis står flere arter i risikosonen for utryddelse. Dette bildet påvirkes av menneskelig aktivitet, delvis gjennom utslipp og klimaendringene, men også gjennom nedbyggingen av arealer og tap av viktige naturtyper. Når naturens økosystemer ødelegges, er de ikke lenger i stand til å tilby de livsviktige tjenestene vi alle er avhengige av, som for eksempel mat, rent vann og regulering av klima.[11] For å kunne opprettholde stabilitet i samfunnet, er vi helt avhengige av økosystemer i balanse.

Kommunen har en viktig rolle og et stort ansvar for å ivareta og sikre forsvarlig håndtering av naturmangfoldet i all utøvelse av offentlig forvaltning, særlig i saksbehandlingen. Hovedmålsettingen med denne kommunedelplanen er at den skal bidra til kunnskapsutvikling og allment tilgjengeliggjøre informasjon rundt naturmangfoldet i Narvik kommune, sikre naturverdier kommunen har ansvar for og å fremheve hvorfor naturmangfold er viktig. Planen setter fokus på naturen og vil gi kommunen og forvaltningen, næringslivet, grunneiere og andre et bedre verktøy for å ivareta naturen.

Planen skal:

- gjøre naturinformasjon tilgjengelig for allmennheten og forvaltningen.
- bidra til raskere og mer forutsigbare planprosesser.
- ivareta hensyn til lokaldemokrati og medvirkning.
- kartlegge og belyse naturmangfold i kommunen hvor det i dag er kunnskapshull.
- fungere som et kunnskapsgrunnlag for bærekraftig arealbudsjettering med et tilhørende naturregnskap.

Denne kommunedelplanen er ikke juridisk bindende for arealbruken i kommunen, men den vil være med på å styrke kunnskapsgrunnlaget for beslutninger som har vesentlig betydning for naturmangfoldet i kommunen. Dagens situasjon og arealbruk kan endres i forbindelse med det pågående arbeidet med ny kommuneplanens arealdel og andre arealplanprosesser. Det understrekes at vurderinger og beslutninger knyttet til

[11] Jf. WWFs Living Planet Report 2024 s .7

arealendringer i kommunen gjøres i arbeid med arealplaner, og ikke i denne kommunedelplanen.

Denne kommunedelplanen er ment som et oppslagsverk som skal gi kunnskap om dagens situasjon vedrørende naturmangfoldet i hele kommunen, basert på gjeldende vedtatte planer og eksisterende informasjon.

1.3. Prosess og metode

Planprosessen er gjennomført i tråd med krav i plan- og bygningsloven. Arbeidet med kommuneplanen er organisert slik at det er kommunestyret som fastsetter planprogram og vedtar endelig plan. Det er enhet for Areal og byggesak som har hatt ansvaret med å lede prosessen og utarbeide plandokumentene.

Denne kommunedelplanen er i stor grad bygget på eksisterende kunnskap, men det har i tillegg vært en bred intern og ekstern medvirkning i planarbeidet. I arbeidet med kommunedelplanen forstås medvirkning som enkeltpersoners og gruppers rett til å kunne delta i og påvirke offentlige utrednings- og beslutningsprosesser. Det har i planprosessen vært viktig å sikre en åpen prosess og dialog med innbyggere, myndigheter og andre interesserte.

I medvirkningsfasen av planarbeidet ble hele 198 forskjellige lag, foreninger, kommunale enheter og bedrifter kontaktet direkte per brev med oppfordring om å komme med innspill. Det ble brukt en digital innspillsløsning hvor privatpersoner, lag, foreninger og næringslivet kunne registrere viktige naturområder i kart. I innspillsløsningen var det mulig å legge til en beskrivelse, laste opp bilder og dokumenter, og svare på spørreundersøkelse. Innspillsløsningen ble annonsert bredt på kommunens hjemmesider og i sosiale medier. Det har også vært mulig å sende inn innspill per e-post/brev.

I tillegg har arbeidsgruppen vært på skolebesøk og presentert planarbeidet for å oppfordre skolene til å komme med innspill.

Det var mulig å komme med innspill til planen i perioden 22.08.2024-30.09.2024. I løpet av innspillsperioden mottok kommunen 108 unike innspill i den digitale innspillsløsningen, 19 svar på spørreundersøkelse og 16 e-poster/brev. Et sammendrag og oppsummering av innspill kan ses i Vedlegg 1 - Medvirkning. Innspill mottatt via innspillsløsningen kan også ses i kommunens tematiske kartløsning for naturmangfold.

2. Status og føringer

Det er en rekke internasjonale, nasjonale, regionale og lokale planer, avtaler og lover som er styrende og/eller retningsgivende for arbeidet med kommunedelplan for naturmangfoldet. De mest sentrale følger under i punktene under. Listen er imidlertid ikke uttømmende.

2.1. Internasjonale føringer

Narvik kommune skal jobbe aktivt med å nå FNs bærekraftsmål.

Figur 1: FNs bærekraftsmål med de tre dimensjoner.

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraftsmålene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Ivaretakelse av klima og miljø-dimensjonen er helt grunnleggende for å sikre den sosiale og økonomiske dimensjonen. Kommunedelplan for naturmangfoldet vil bidra til kommunes arbeid med å nå bærekraftsmål 6 (sikre rent vann og gode sanitærforhold), bærekraftsmål 13 (motvirke klimaendringene) og bærekraftsmål 14 og 15 (bevare livet på land og i vann).

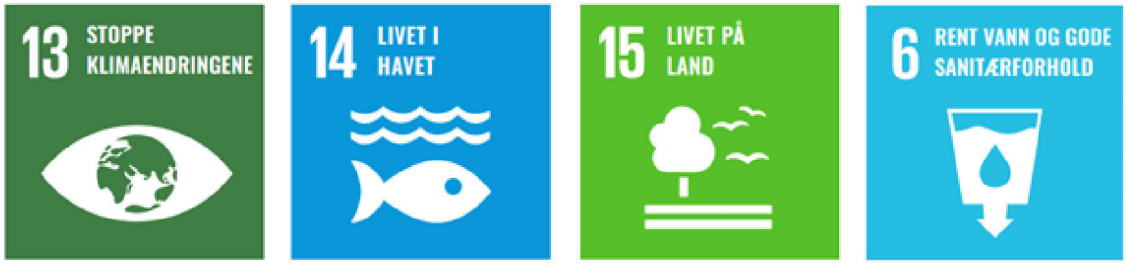

Figur 2: Denne kommunedelplanen bidrar til at kommunen kan nå bærekraftsmål 6, 13, 14 og 15.

Konvensjonen om biologisk mangfold er en global avtale om bevaring, og om bærekraftig og rettferdig bruk av biologisk mangfold. Konvensjonen har tre hovedmål:

1. Bevare det biologiske mangfoldet på kloden.
2. Sikre bærekraftig bruk av biologiske ressurser.
3. Å dele godene av genetiske ressurser rettferdig.

Naturavtalen setter mål for arbeidet med å stanse tap av natur frem mot 2030 og 2050. Naturavtalen skal bidra til å nå de tre målsettingene i konvensjonen om biologisk mangfold.

Parisavtalen er en internasjonal avtale som skal bidra til at verdens land begrenser klimaendringene.

Havmiljøavtalen er en avtale om bevaring og bærekraftig bruk av internasjonale havområder.

2.2. Nasjonale føringer

Norge har 24 miljømål som er fordelt på områdene naturmangfold, kulturminner og kulturmiljø, friluftsliv, forurensning, klima og polarområdene. I nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027 punkt 5.3 trekkes det frem bevaring av naturmangfold, friluftslivsinteresser og kulturmiljø som et viktig punkt for de neste årene. Regjeringen mener at helhetlig samfunns- og arealplanlegging må bidra til innsatsen for klima og miljø for at klima skal ses i sammenheng på tvers av sektorer. Det nasjonale arbeidet for å ivareta naturmangfoldet vektlegger kommunens rolle i å ivareta

naturmangfold. I Meld. St. 14 (2015-16) Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfold skriver regjeringen:

> "*En planlegging for boligbygging, næringsutvikling, samferdselsanlegg mv. som også ivaretar hensynet til naturmangfold, forutsetter god samhandling og bevisst prioritering i arealforvaltningen. Gjennom arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel gis kommunen anledning til å se hele kommunens areal, på land og i sjø, i sammenheng. Både samfunnsdelen og arealdelen av kommuneplanen er velegnet for langsiktige prioriteringer på et overordnet nivå, herunder hva angår bevaring av viktige miljøverdier*."

Utarbeidelse av en egen kommunedelplan for naturmangfold der kommunen identifiserer og kartlegger naturverdier, vil være et viktig bidrag til kommunens planarbeid.

Det mest sentrale lovverket for å styre arealbruken i kommunen er plan- og bygningsloven. Loven skal blant annet fremme bærekraftig utvikling, gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser og sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning ved planlegging og vedtak etter loven. Ved all planlegging og vedtak etter loven skal det legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives.

Naturmangfoldloven er det viktigste virkemiddelet vi har for å ta vare på naturmangfoldet i Norge. Loven gjelder for alle sektorer som forvalter naturmangfold eller tar beslutninger som har konsekvenser for naturmangfold. Aktiviteter som i utgangspunktet reguleres av annen lovgivning skal vurdere saken etter miljøprinsippene fra naturmangfoldloven, og vurderingene skal fremgå av beslutningen.

Det er flere relevante lover og forskrifter i tillegg til de nevnt ovenfor. Noen eksempler er:

- Vannressursloven med vannforskriften.
- Laks- og innlandsfiskeloven, som er særlig viktig for å ivareta vannmiljøet og det marine naturmangfoldet.

- I tillegg kan viltloven, lov om skogbruk og jordlova m.m. nevnes som viktige lover for ivaretakelsen av naturmangfoldet for vilt, skog og landbruksinteresser.

2.3. Regionale føringer

I arealpolitiske retningslinjer fra Nordland fylkeskommune punkt 8.3 skal ressursgrunnlaget i Nordland benyttes og forvaltes med god balanse mellom bruk og vern. Slik at natur- og kulturmiljø, kulturminner, landskapskvaliteter og fornybare ressurser ivaretas for fremtidige generasjoner.

2.4. Lokale føringer

I kommuneplanens samfunnsdel (vedtatt i september 2022) følger det at Narvik kommune skal være en bidragsyter til å stoppe klimaendringene og bidra til å bevare naturmangfoldet på land, i sjø og vassdrag i areal- og transportstrategier.

3. Naturen i Narvik

3.1. Hva er naturmangfold?

Naturmangfold er summen av det biologiske, geologiske og landskapsmessige mangfoldet i naturen. Det betyr forskjellene innenfor en art, mellom arter og mellom økosystemene vi lever i. Begrepet naturmangfold omfatter dyr, planter og ellers alle typer liv som finnes i naturen i alle områder i verden, og i ulike økosystemer.

3.2. Narviks naturmangfold

3.2.1. Generelt

Narvik er kjent for sin spektakulære natur og varierte landskap. Narvik kommune ligger i Ofoten og har et totalt landareal på 3432 km², hvorav 238 km² utgjør ferskvann. Dette gjør Narvik til en av Norges største kommuner målt i areal. Kommunen grenser i sørvest mot Hamarøy kommune, i nordvest mot Evenes, i nord mot Troms fylke med Tjeldsund, Gratangen, Lavangen og Bardu kommune, og i sørøst mot Sverige og de svenske kommunene Kiruna og Gällivare.

Narvik er omgitt av fjorder, fjell og daler, med Ofotfjorden, Herjangsfjorden, Rombaken og Tysfjorden som sentrale fjordarmer. De mange og lange fjordene skaper en dramatisk og vakker kystlinje. Fjordene representerer unike økosystemer med rikt marint dyreliv. Havørn, måker og skarver observeres ofte langs kysten og fjordene.

Store deler av kommunen består også av høye fjell, med Fagernesfjellet (1272 moh) som det dominerende i bykjernen i Narvik. Norges nasjonalfjell Stetinden (1393 moh) befinner seg i Narvik kommune. De alpine fjellområdene er spesielt viktige for friluftsliv. Over 60 prosent av kommunens areal ligger høyere enn 600 moh, og mange topper er dekket av isbreer. I de indre delene av kommunen består berggrunnen for det meste av granitt og syenitt. I grunnfjellsområdet finner man smale belter med bergarter av kaledonsk opprinnelse, blant annet dypbergarten gabbro, glimmerskifer, glimmergneis og grønnstein. I

kyst- og fjordstrøkene består berget i stor grad av glimmerskifer og glimmergneis. I dette området er det også en smal stripe kalkstein.[12]

Narvik har en industrihistorie som har hatt en betydelig innvirkning på naturen i kommunen. Dette primært grunnet byens rolle som malmutskipningshavn for jernmalm fra Kiruna via Ofotbanen, men også annen industri. Narvik kommune er en stor vannkraftkommune med mange regulerte vassdrag. Store deler av naturen i Narvik er kulturpåvirket i mindre eller større grad, men det er også mye natur som er upåvirket. Det er flere naturreservater i Narvik kommune. Disse kan man lese mer om i delkapittel 3.3.

I kommuneplanens arealdel er størsteparten av Narvik kommunes arealer avsatt til landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift (LNFR). Arealformålet benyttes for å sikre områder for landbruksproduksjon, naturkvaliteter, friluftsliv og reindrift.

Innenfor LNFR-områder skal det være streng praksis for annen utbygging enn det som er knyttet til landbruksformål. Matjord er den viktigste ressursen for en levende norsk matproduksjon. Bærekraftsmålene forplikter kommunen til å bevare grunnlaget for matproduksjon, herunder arealer og jordsmonnets økosystemfunksjoner og produktivitet. Dyrka og dyrkbar jord er også viktig for binding og lagring av karbon. Vern av landbrukets produksjonsarealer bidrar til vern av viktige økosystemtjenester som pollinering, overvannshåndtering og luftrensing. I tillegg er skog og kulturlandskap viktige arenaer for naturopplevelser, rekreasjon og friluftsliv.

I tillegg til LNFR-formål er flere arealer avsatt til formål for grønnstruktur og flere områder er gitt hensynssoner for å ivareta viktige landbruks- og kulturmiljøverdier, eller vesentlige frilufts- og naturverdier.

3.2.2. Kartlagt naturmangfold i konsekvensutredninger

Tabell 1 nedenfor viser en oversikt over reguleringsplaner med konsekvensutredninger knyttet til naturmangfold. I dokumentene er naturmangfoldet i områdene kartlagt og konsekvensutredet. Planene som er inkludert i tabell 1 er innenfor et 10-års perspektiv, og strekker seg tilbake til 2014. Det finnes flere planer i kommunen som inneholder kartlagt

[12] https://snl.no/Narvik

naturmangfold i konsekvensutredning, men disse er enten eldre enn 10 år, eller omfatter et mindre areal.

Tabell 1: Oversikt over utvalgte arealplaner med konsekvensutredninger knyttet til naturmangfold. Tabellen er ikke uttømmende.

Arealplan (PlanID)	Konsekvensutredning	Dato for utredning	Planstatus
Kommuneplan for Ballangen (2015101)	Konsekvensutredning av forslag (KU) og tiltaksliste	03.10.2014	Vedtatt
Områderegulering Ankenesleira (2014002)	Planbeskrivelse med KU	10.11.2014	Opphevet
Områderegulering Elvegårdsmoen SØF Bjerkvik (2015003)	Temarapport konsekvensutredning	03.08.2015	Vedtatt
Områderegulering for Fagernesfjellet	Planbeskrivelse med KU - Områdeplan for Fagernesfjellet	26.04.2016	Vedtatt
E6/E10 Stormyra - Bjerkvik (2017004)	Konsekvensutredning E6/E10 Stormyra - Bjerkvik	30.08.2017	Vedtatt
Detaljregulering Vassvikbukta (2015010)	Planbeskrivelse med konsekvensutredning	28.08.2018	Vedtatt
Detaljregulering Herjangshøgda næringsområde Bjerkvik (2015001)	Planbeskrivelse med konsekvensutredning	08.03.2019	Vedtatt
Detaljregulering datasenter Bjerkvik (2019002)	Detaljregulering datasenter Bjerkvik, emne naturmiljø	09.10.2020	Vedtatt
Områderegulering Medby Næringspark (2014007)	Planbeskrivelse med konsekvensutredning	12.03.2021	Vedtatt
Interkommunal kystsoneplan (2020006)	Konsekvensutredning og ROS-analyse interkommunal kystsoneplan	26.05.2021	Mekling
Områderegulering for Narvikterminalen (2021001)	Fagrapport vedlegg 8	04.12.2021	Mekling
Kommuneplanens arealdel Narvik	Konsekvensutredning og ROS-analyse	09.01.2023	Planlegging igangsatt
Detaljregulering for Hergot energipark (2021008)	Fagrapport naturmangfold Hergot Energipark	16.08.2023	Planforslag

Arealplan (PlanID)	Konsekvensutredning	Dato for utredning	Planstatus
Detaljregulering Bergmyra (2022002)	Notat naturmangfold	16.02.2024	Planforslag
Detaljregulering for Skoglund - Lallasletta (2023003)	Konsekvensutredning naturmangfold	19.02.2024	Planforslag
Detaljregulering for Ballangen næringsområde (2022006)	Reguleringsplan for Ballangsleira industri og næringsområde - Konsekvensutredning naturmangfold	05.09.2024	Planforslag

3.2.3. Kulturlandskap

Hva er kulturlandskap?

Kulturlandskap er landskap helt eller delvis formet av mennesker. Uttrykket omfatter både landsbygd, by og industrilandskap, men i denne planen menes beitelandskap og jordbrukslandskap. I sammenheng med naturmangfold er det et særlig fokus på landskapet som er formet av mer ekstensive driftsformer som beiting og slått. Verdiene i kulturlandskapet er avhengig av fortsatt bruk, skjøtsel og vedlikehold for å opprettholdes. I Norge finnes det store arealer med kulturmark fra kyst til fjell. Disse deles i ulike kulturmarkstyper med stor variasjon i artsmangfold og skjøtselsbehov.

I Miljødirektoratets karttjeneste Naturbase vises kartlegginger av kulturlandskap både etter DN-håndbok 13, Miljødirektoratets instruks (MI), «verdifulle kulturlandskap» og «utvalgte kulturlandskap».

- Verdifulle kulturlandskap er forvaltningsmessig høyt prioriterte kulturlandskapsområder med både biologiske og kulturhistoriske verdier. Områdene omfatter blant annet de høyest prioriterte områdene i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.
- Utvalgte kulturlandskap omfatter kulturlandskap i jordbruket med svært store verdier knyttet til både biologi/naturmangfold og kulturhistorie og at det skal være realistisk å få til langsiktig drift, skjøtsel og vedlikehold.

I Narvik kommune er det registrert flere områder med kulturlandskap, der ett område i Reppvika i Efjorden har så høy verdi at det er kategorisert som «verdifullt kulturlandskap». Det er ingen områder som er kategorisert som «utvalgt kulturlandskap» i kommunen.

Biologisk verdi

I Narvik kommune finner man kulturmarkstypene hagemark, slåttemark, naturbeitemark, parklandskap og slåtte- og beitemyr. Kulturlandskapstypene slåttemark (kritisk truet) og slåttemyr (sterkt truet) er blant Norges mest trua naturtyper. Ifølge Artsdatabanken er rundt 800 arter knyttet til kulturlandskapet truet i dag og flere av disse har kun skog som levested.

Trusler

Gjengroing, deling og nedbygging er alle trusler mot kulturlandskapet. Når områdene legges brakk gror de igjen med busker og trær, og den solrike vokseplassen forsvinner. Endringer i kulturlandskapet skjer også ved endringer i hvordan produksjonen foregår og endringer i bruksstrukturen. Flere områder har redusert sine biologiske verdier ved omlegging til en mer intensiv driftsform, der det brukes mer gjødsel og et da tilhørende lite mangfold av arter. Færre dyr på beite til fordel for hyppig slått vil også medføre et redusert mangfold.

Regler

Kulturlandskapet har ikke noe særskilt vern. Grunneier har driveplikt etter jordloven, og har ikke lov til å omdisponere til f.eks. produksjon av juletrær uten tillatelse fra kommunen. Grunneier står derimot fritt til å legge om driftsformen slik at verdiene i området blir redusert. Virkemidlene ligger i økonomiske tilskudd, gjennom både lokale, regionale og nasjonale ordninger.

3.2.4. Natur som er viktig for økosystemtjenester

Menneskets livsgrunnlag er avhengig av naturen. Naturen gir oss blant annet mat, drikke, beskyttelse mot ekstremvær og friluftsliv. Dette er noe av det vi kaller økosystemtjenester. Det er altså goder og tjenester vi får og høster fra naturen.

Måten vi bruker naturen på kan ha store konsekvenser for mennesker og natur. Klimatiske endringer kan blant annet føre til mer ekstremvær og naturkatastrofer. Narvik kommune har enkelte steder både myr og andre våtmarkssystemer. Disse kan bidra til regulering av klima ved karbonlagring, og har en flomdempende effekt.

Begrepet økosystemtjenester er på tur inn i norsk naturforvaltning og beskriver de goder og tjenester som naturen gir oss. Begrepet er utviklet for å forstå sammenhengen mellom tilstand i økosystemer og menneskelig velferd. Økosystemtjenester blir ofte delt inn i fire kategorier (se figur 3).

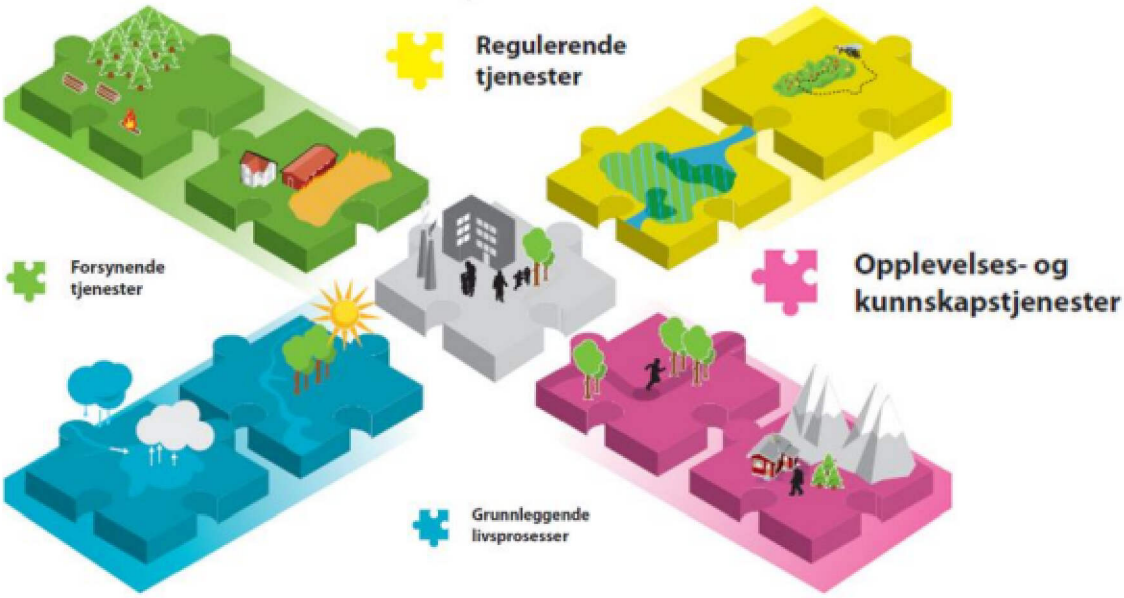

Figur 3: Økosystemtjenester. Kilde: Mld.St. 14 (2015-2016).[13]

Forsynede tjenester: ressurser som mat, materialer og biotisk fornybar energi og ferskvann.
Regulerende tjenester: alle forhold hvor økosystemer kontrollerer eller påvirker biotiske eller abiotiske faktorer som er relevante for menneskers miljø.

13 https://www.regjeringen.no/contentassets/902deab2906342dd823906d06ed05db2/no/pdfs/stm201520160014000dddpdfs.pdf

Støttende tjenester: både fotosyntese, jorddannelse, næringsstoffkretsløp og vannkretsløp. Altså de grunnleggende livsprosessene som må til for at økosystemene skal kunne levere andre tjenester.
Kulturelle tjenester: menneskets opplevelse av naturen, som for eksempel friluftsliv. [14]

3.2.5. Naturområder som er viktige friluftsområder og turmål

På grunn av sin storslåtte og varierte natur er Narvik en kommune som byr på gode friluftsmuligheter. Området rundt Narvik by har mange flotte turstier og i *Temaplan Turstier og turveier i Narvik 2016-2019* ble turstier og turveier i historiske Narvik kommune kartlagt. I tillegg har kommunen i 2022-2023 kartlagt stier i Narvik sentrum og *Plan for friluftslivets ferdselsårer i Narvik kommune* er under utarbeidelse i regi av Midtre Hålogaland friluftsråd, Narvik kommune og Visit Narvik.

Barn og unge i Narvik kommune skal i sin hverdag ha tilgang til trafikksikre, naturpregede uteområder som stimulerer til kreativ og utviklende lek. Områdene som benyttes av skolene og barnehagene, i tillegg til deres egne uteområder, anses som viktige arenaer for barns fysiske aktivitet i hverdagen. Parkene og grønne områder som ligger nært skolene og barnehagene, benyttes ofte av dem.

I arbeidet med denne kommunedelplanen har kommunen fått inn mange innspill på utvalgte friluftsområder og turmål i kommunen. Videre fremgår en beskrivelse av dagens situasjon av disse områdene, basert på de vedtatte planene som foreligger og dagens bruk av områdene.

Naturområder i kommune(del)planene for Narvik, Ballangen, Tysfjord og Bjerkvik

Kommuneplanens arealdel 2017-2028 (**KPA Narvik**) for historiske Narvik kommune, vedtatt 02.02.2017:

De største avsatte friområdene i KPA Narvik er:

- Framneslia, Langstranda friområde på Hergot og Rallarvegen

[14] https://www.sabima.no/okosystemtjenester-naturens-goder/

I KPA Narvik punkt 13.2 inngår følgende områder i hensynssone H530 for friluftsliv:

- Vidrek, Lengenes, Fagernes friluftsområde (statlig sikret), Ornesvika, Taraldsvik/Elvedalen, Ankenesfjellet, Tøttadalen, Langstranda og Rombaksbotn (statlig sikret)

Hensynssonen omfatter viktige nærfriluftsområder. Tiltak som bryter opp området, hindrer tilgang eller bruk til friluftsformål eller på annen måte medfører at naturverdier i området forringes, skal unngås. Det skal gjennomføres avbøtende tiltak for å forebygge skadevirkninger av eventuelle tiltak. Ved planarbeider som kan berøre hensynssonene skal landskapskvaliteter og viktige sammenhenger i grønnstruktur for fauna og flora være viktige premisser for planarbeidet, og konsekvensene for naturmiljøet utredes ved planlegging. Fagernes friluftsområde og Rombaksbotn er statlig sikret til friluftsformål. Forvaltningsplan for disse skal legges til grunn for arealforvaltningen i disse to områdene.

Kommunedelplan for Bjerkvik (**KDP Bjerkvik**), vedtatt 20.06.2013:

I punkt 4.1 er følgende områder avsatt til "Naturområde":

- Øvre del av Prestjordelva (G03) og Elvegårdselva (G04)

Følgende områder er i punkt 4.2 avsatt til "Friområde":

- Grønnstruktur langs nedre del av Prestjordelva (G02), området mellom Rapet og Vassdalsveien (G05), Kvitbergvika (G06), området Bergmyra til friluftsområde (G07), Strandsonen i Bjerkvik sentrum (G09) og nedre del av Elevegårdselva mot E6 (G10)

Følgende områder er i punkt 4.3 avsatt til "Turdrag":

- Området Bergmyra til friluftsområde (G08)

Felles for naturområder, friområder og turdraget i Bjerkvik er at i disse områdene kan det ikke oppføres bygg eller anlegg eller gjøres terrenginngrep som reduserer områdets grønnstrukturverdi eller sammenhengen mellom slike områder.

I KDP Bjerkvik punkt 9.1.1 er følgende områder omfattet av hensynssone H530 for viktige områder for friluftsliv:

- Kvitbergvika (1), Bjerkvikstranda (2), Bergmyra nærturområde (3) og Pretjordelva friluftsområde (4)

Hensynssonen omfatter viktige nærfriluftsområder. Tiltak som bryter opp området, hindrer tilgang eller bruk til friluftsformål eller på annen måte medfører at naturverdier i området forringes, skal unngås.

Utløpet av Prestjordelva er i KDP Bjerkvik punkt 9.1.6 underlagt hensynssone H560-1 for bevaring av naturmiljø. Naturverdier innenfor forsvarets eiendommer er underlagt hensynssone H560-2. Dette er gjort for å sikre at arealer avsatt bevaring av naturmiljø ivaretas på best mulig måte, for å sikre bevaring av det biologiske mangfoldet på lang sikt.

Kommunedelplan for Enrum - Brattdalen i Bjerkvik (**KDP Enrum-Brattdalen**), vedtatt 21.05.2014:
I punkt 4.2 er det et friområde G11 som skal være offentlig tilgjengelig.
Det er også i planens punkt 5.2.1 avsatt hensynssone H530 for viktige områder for friluftsliv. Prestsjordelva friluftsområde inngår i hensynssone. Tiltak som bryter opp området, hindrer tilgang eller bruk til friluftsformål eller på annen måte medfører at naturverdier i området forringes, skal unngås.

Kommuneplan for Ballangen 2010-2020 - Arealdelen (**KPA Ballangen**), vedtatt 19.02.2015:
I punkt 7.11.1. er Reppvika ved Efjorden (*Fjorbygder i Nordland og Troms*) fremhevet som nasjonalt verdifullt kulturlandskap. Kjerneområdet av sonen preges av sørvendt, idyllisk småbruk med tradisjonell hevd, naturskjønn beliggenhet, næringsfattig/sur berggrunn og artsfattige naturenger.

Området skal forvaltes slik at kulturlandskap, kulturminner, tradisjonelt bruksmiljø/-areal, kulturmiljø, representative verdifulle miljøer, tilgjengelighet og den visuelle/fysiske opplevelsen av landskapet kan opprettholdes for våre generasjoner i framtiden. Områdene

skal tas vare på og det er fokus på å opprettholde representative biologiske miljø, forekomster og arter. Forstyrrende og ødeleggende inngrep skal unngås.

Av KPA Ballangen punkt 7.11.2. er følgende områder omtalt som regionalt og nasjonalt viktige friluftsområder:

- Korshamn, Saltvikneset og hele Efjord-området

Disse områdene skal forvaltes slik at friluftsliv i friluftsområder og kulturlandskap, kulturminner, tradisjonelle bruksmiljø/-areal, kulturmiljø, representative verdifulle miljøer, tilgjengelighet og den visuelle/fysiske opplevelsen av landskapet kan opprettholdes for våre framtidige generasjoner. Områdene skal tas vare på og det er fokus på å opprettholde representative biologiske miljø, forekomster og arter. Forstyrrende og ødeleggende inngrep skal unngås.

Kommuneplanens arealdel 2013-2024 for Tysfjord (**KPA Tysfjord**), vedtatt 16.12.2015:
I punkt 4 fremgår det at i avsatte naturområder (NV) tillattes ingen byggetiltak og i punkt 7 at det skal tas hensyn til naturinteresser i hensynssoner på land. Områdene med arealformålet "Naturområde" kan ses i plankartet til planen.

Utvalgte friluftsområder og turmål i kommunen

Tøttadalen er et populært turområde for barnefamilier og folk i alle aldre. Området benyttes også til trening i form av løping, sykling, langrenn og randone m.m. Dalen har flere turstier og omtales ofte som Narviks bymark. Den mest brukte turstien starter i dag ved minikraftverket og vannbehandlingsanlegget ved Taraldsvikfossen øverst i Reinveien. Det er også adkomst fra Kobberstadløypa og stier som starter ved Skistua, Furumoen og ved Djupvik. Fra Taraldsvikfossen er det ca. 15 minutters gange til Førstevatnet og derfra ca. 45 minutter til Pumpvatnet med FUNN-hytta. I Tøttadalen kan man gå lange turer til Forsnesvatnet og Rombakstøtta (Tøttatoppen).

Framnesslia er et annet populært turområde med flere stinett som brukes hele året. På gårdsbrukene i Framneslia, Kvitvika, Lillevika, Finnbekken, Taraldsvika og Slåttvika var det drift med slått og dyr på beite til ca. 1960. Det tidligere åpne landskapet er i dag mye

gjengrodd. Strekninga Framnesodden-Veteranplassen er i dag fortsatt uten store tekniske inngrep, med stier og turveier langs fjorden som kan nås til fots fra Storholdet, tidligere Framnes ungdomsskole, Jaklamyra, Storåsen, Frydenlund og Taraldsvik. Blant de mest kjente stiene kan nevnes Mathildestien og Galapagos. Det er flere badeplasser i området, blant annet ved naustene ved Kvitvikberget og i Lillevika, og Ornesvika. I Framneslia og langs kysten mot Ornesvika kan man gå på historisk vandring og se på bunkere, tunneler, forsvarsanlegg og fort fra 2. verdenskrig.

Gjennom Elvedalen og Elveparken renner Taraldsvikelva. Elva har beholdt sitt naturlige løp og det er opparbeidet flere bruer og gangstier i området, som ofte benyttes av skoler og barnehager.

Fagernesfjellet er med Fjellheimen, Fagerlibaken, Fagernestoppen, Mørkholla og Tredjetoppen, vandrestier, utsiktspunkt, fjellheisen og alpinanlegget et av de mest betydningsfulle friluftsområdenen i Narvik. Fjellområdet ligger like over Narvik sentrum og gir en spektakulær utsikt. Fagernesfjellet tiltrekker seg friluftsentusiaster året rundt på grunn av sitt allsidige tilbud for både sommer- og vinteraktiviteter. Det er mulighet for ski og vintersport, vandring og fjellturer, terrengsykling og naturopplevelser. Tilgangen til et fjell med så allsidige aktivitetsmuligheter rett ved bykjernen er en stor verdi for både Narviks beboere og besøkende, og det gjør Narvik attraktiv som bosted og reisemål.

Langs Ankenes og i Håkvik går det fine turstier opp til det flate Ankenesfjellet. Emmenesveten er en flott utkikksplass. På vinteren prepareres skiløype fra Ankenes og Håkvik. Enkelte gamle stier blir også mye brukt av syklister. I Håkvik er Håkvikleira et mye brukt friluftsområde.

Landstranda og Hergot er viktige områder for friluftsliv, med sine unike natur- og rekreasjonsmuligheter. Langstranda er avsatt til friområde i KPA Narvik og ligger 15 minutter nord fra Narvik sentrum. Stranda er en veldig populær badeplass kjent for sin vakre kystlinje med utsikt ut fjorden og til Romabakstøtta (Tøttatoppen). Området benyttes flittig til fiske, telting og bading på sommeren. I den nærliggende furuskogen kan man henge opp hengekøye eller sette opp telt. Det er flere lett tilgjengelige kyststier langs Langstranda som

benyttes til rolige spaserturer og lettere fjellturer, året rundt. På Hergot er det klatre- og buldremuligheter, flere sykkelløyper og et omfattende sti-og løypenett. Med en kombinasjon av vakker natur, gode rekreasjonsmuligheter og nærhet til sjøen er Langstranda og Hergot verdifulle for både lokale og tilreisende friluftsentusiaster i alle aldre.

Bjørnfjell har en spesiell betydning for Narvik, både som hytteområde og som utfartsområde i generasjoner. Fram til E10 fra Trældal til Riksgrensen ble åpnet i 1984 var Ofotbanen med stasjoner atkomst til hyttene og til turrutene i Bjørnfjell. Rallarveien ble bygd som anleggsvei i 1899 under byggingen av Ofotbanen. Veien går fra Norge til Sverige, fra fjorden ved Rombaksbotn til 600 moh på fjellet, og er spekket med kultur- og historieverdi.

Langs Elvegårdselva i Bjerkvik er det fin bjørkeskog. Det er flere fiskeplasser og rasteplasser med gapahuker langs elven.

Herjangsfjellet har et variert landskap med åser, myrer, elver, vatn og storslagne fjell på alle kanter. Fra Herjangshøgda kan man gå til Maridalen, videre til Ravdetunet og ende opp på Krokelvhøgda. Landskapet har vært et knutepunkt for ferdsel mellom Ofoten og Astafjord, og mellom innlandet og Lofoten/Vesterålen. Området er tilrettelagt med skilt, klopper, rasteplasser og geocaching.

Skjomen har et landskap som domineres av bratt terreng og fjell. Nede i Skjomdalen på Elvegård er det etablert en golfbane som benyttes av mange. Det er mange turruter i Skjomen, hvor de mest brukte er grannittbergene på Reinneset og Reinnesfjellet med utsikt til daler, fjord, isbre og bratte fjell.

I Efjorden, på Skarberget og i Ballangen er det flere kjente turmål. Blant annet Kjerna i Skrovkjosen som omtales som Narvik og Tysfjords Preikestol, Verdenssvaet som er en av verdens største sammenhengene steinflater og Håfjellet med mange stier og turløyper. Andre kjente turmål er Stortind, Nymoaksla, Kulhornet og Teppkiltind. Områdene benyttes flittig av befolkningen og turister året rundt. Myrset og det omkringliggende området er en mye brukt badestrand i Tysfjord. Området fra Makkholmen og inn til Lysvoll er et naturskjønt område som også benyttes av kajakkturister.

Kjøpsvik ligger i naturskjønne omgivelser og det er muligheter for mange ulike aktiviteter. Fra Kjøpsvik kan man starte turen til flere fine turmål: Stortinden, Kjøpsvikvatnet, Veten og Lifjellet. Viktige stideler er Sørliholla og Kjøpsvikvatnet. Kobbvikhøgda er et turmål og utgangspunktet til Veten, og fra Holmfjellet fra Lappgamhalsen går det stier til de samme turmålene.

3.3. Verneområder

3.3.1. Verneområder etter naturvern- eller naturmangfoldloven

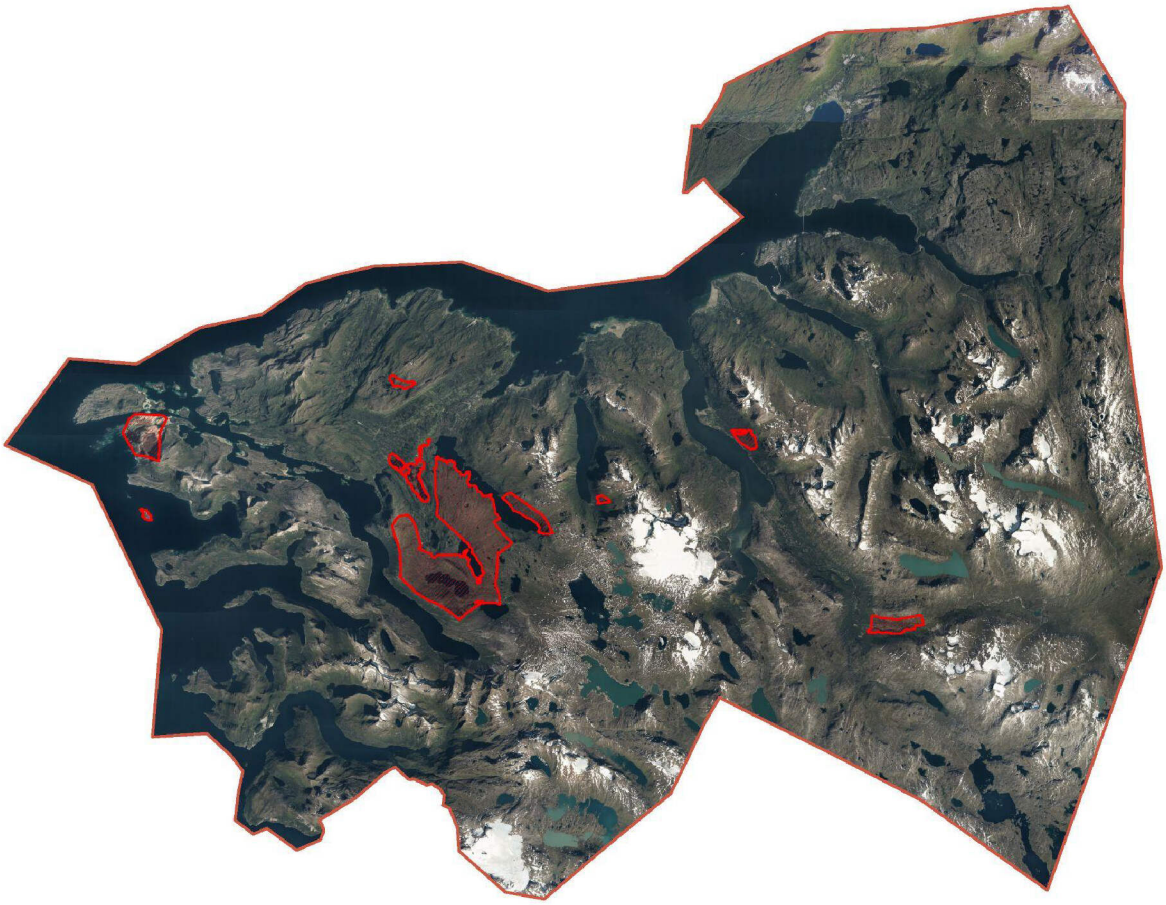

Figur 4: Oversiktskart over de ni naturvernområdene vernet etter naturvern- eller naturmangfoldloven i Narvik kommune.

I Narvik kommune er det ni områder som er vernet etter naturvern- eller naturmangfoldloven (se figur 4 og tabell 2), hvor Statsforvalteren i Nordland er forvaltningsmyndighet. Dette er naturreservater med egne verneforskrifter som er styrende for bruken. Søknader om tiltak innenfor verneområdets grenser må behandles både etter verneforskriften og etter plan- og bygningsloven. Under følger en beskrivelse av naturreservatene.

Tabell 2: Oversikt over naturvernområder i Narvik kommune.

Offisielt navn	Verneplan	Vernedato	Totalareal [daa]
Storberget naturreservat	Skogvern	16.12.2022	1 858
Norddalen naturreservat	Skogvern	25.02.2011	4 789
Iselva naturreservat	Skogvern	16.12.2022	459
Fuglevasslia naturreservat	Skogvern	25.02.2011	1 066
Grunnvatnet naturreservat	Verneplan for våtmark	19.12.1997	4 450
Melkevatn-Hjertvatn-Børsvatn naturreservat	Skogvern	25.02.2011	60 427
Børsvatnet naturreservat	Verneplan for edelløvskog/rike løvskoger	15.12.2000	4 129
Osen/Sandværet naturreservat	Verneplan for sjøfugl	06.12.2002	13 229
Bekkenesholmen naturreservat	Skogvern	21.12.2000	435

Storberget naturreservat

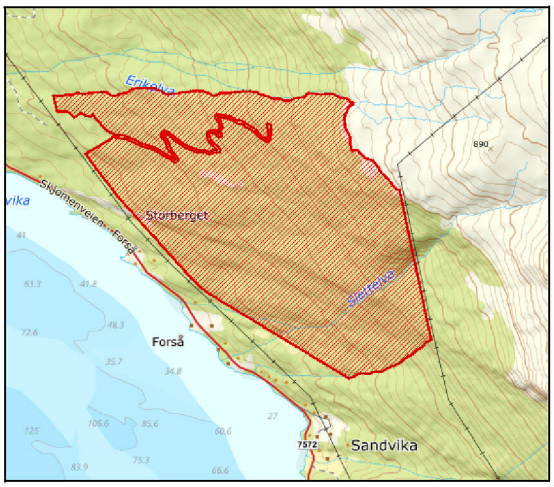

Figur 5: Storberget naturreservat.

Naturreservatet ligger sørøst for Lengenes på nordsiden av Skjomen og dekker et totalareal på omtrent 1860 dekar.

I området er det gamle boreale løvtrær som er klassifisert som svært viktig og det er en rik bakkevegetasjon. I tillegg finner man en av landets nordligste forekomster av hengebjørk og en god forekomst av stor og grov osp. Det er registrert flere rødlistearter innenfor

området. Disse er hengepiggfrø (NT), bakkesøte (NT), rustdoggnål (NT), hvithodenål (NT), korallpiggsopp (NT), lamellfiolkjuke (NT), puslekantkjuke (NT), sigdsporeknorteskinn (VU), furuplett (NT) og kremkjuke (NT).

Området har liten menneskelig påvirkning i nyere tid og ligger innenfor Skjomen reinbeitedistrikt. Ifølge reindriftas arealbrukskart benyttes området til vinterbeite.

Formålet med vernet er å bevare et variert og tilnærmet urørt skogområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00003784

Norddalen naturreservat

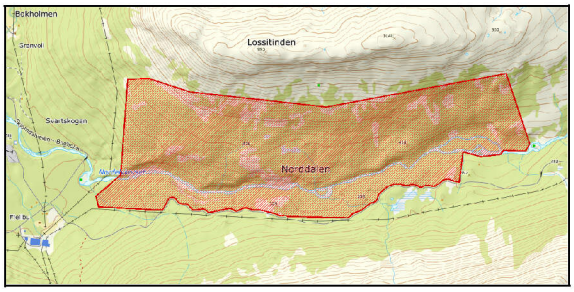

Figur 6: Norddalen naturreservat.

Norddalen naturreservat ligger sørøst for Elvegården, i en gren av Skjomdalen og dekker omtrent 4600 dekar. Norddalen representerer et sjeldent furuskogsområde med mye dødved. Dette er noe som forekommer svært sjelden i Norge etter mange års aktiv skogsdrift i denne svært sentvoksende skogtypen. Store mengder dødved er et resultat av felte furutrær som ikke har blitt fraktet ut av området for mange år tilbake. Området har stor økologisk variasjon og et høyt artsmangfold. Fire rødlista vedboende sopp er registrert i området.

Formålet med vernet er å bevare et variert og tilnærmet urørt skogområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor naturreservatet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00003026

Iselva naturreservat

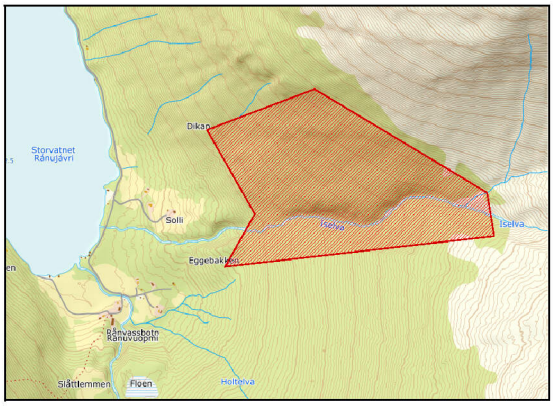

Figur 7: Iselva naturreservat.

Iselva naturreservat ligger ved Rånvassbotn sør for Storvatnet og dekker et areal på omtrent 460 dekar.

Området omfatter et vassdrag, avgrenset av ei bekkekløft, som er leveområde for en rekke arter knyttet til fuktige miljø. Nord i området ligger en artsrik, gammel bjørkeskog og hele området er preget av frodig høgstaudeenger. Naturreservatet ligger relativt isolert til med få tegn på menneskelig påvirkning, men har tidligere blitt brukt som beite. Området ligger innenfor Frostisen reinbeitedistrikt.

Formålet med vernet er å bevare en bestemt naturtype, ei bekkekløft, og å bevare områdets betydning for biologisk mangfold. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00003783

Fuglevasslia naturreservat

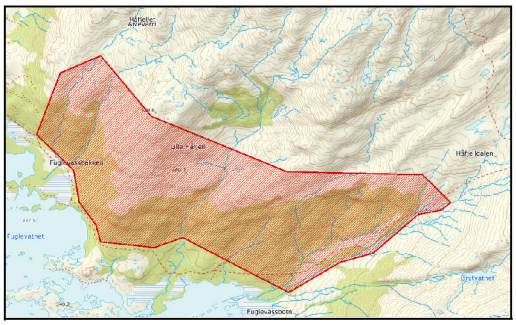

Figur 8: Fuglevasslia naturreservat.

Fuglevasslia naturreservat ligger sør på Håfjellet, omtrent fem km sør for Kjeldebotn og dekker rundt 1000 dekar. Størsteparten av området består av en ensartet og artsrik engbjørkeskog med krevende karplanteflora. Reservatet har en frodig vegetasjon som tydelig følger skillene mellom bergartene i området. Innenfor området finnes et lite plantefelt, men er tilnærmet urørt av hogst. Det beiter både sau, kyr og rein i området og stien i sør er mye brukt både sommer og vinter.

Formålet med vernet er å bevare et rikt og tilnærmet urørt skogområde med sitt biologiske mangfold i form av økosystemer, naturtyper, arter og naturlige økologiske prosesser. Ivaretakelsen av naturgrunnlaget innenfor naturreservatet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00003021

Grunnvatnet naturreservat

Figur 9: Grunnvatnet naturreservat.

Grunnvatnet naturreservat er del av Forsåvassdraget som ligger i Ballangen, sør i Ofoten. Reservatet består av tre delområder: Børselva, Grunnvatnet med Knutvatnet og Djupvatnet. Reservatet dekket et areal på ca. 4450 dekar, hvorav ca. 1150 dekar er landareal. Reservatet er blant de aller rikeste innlandsområdene for våtmarksfugl i hele Nordland. Flere fuglearter har noen av de største bestandene i landsdelen her.

Formålet med vernet er å sikre de mest verdifulle gjenværende våtmarksområdene i Nordland, med tilhørende vegetasjon og dyreliv. Områdene er av særlig stor betydning for fuglelivet, men har også botaniske og landskapsmessige verdier. For fuglelivet har områdene spesielt betydning i trekktiden, som overvintringsplass og for hekkende våtmarksfugl. Som våtmarksområde har Grunnvatnet naturreservat en klar nasjonal, og delvis internasjonal, betydning.

Grunnvatn og Knutvatnet er rike kulturlandskaper med en rik vegetasjon. Kulturlandskapssjøene utgjør en sammenhengende enhet og er en svært viktig naturtypelokalitet. Vatnene og Børselva preges av store belter med elvesnelle flaskestarrsumper og noe flyteblad og langskudd vegetasjon. I tillegg har de også forekomst av enkelte sjeldne og rødlistede vannplanter som brodd tjønnaks og høstvasshår. Naturreservatet har noen av Nordlands største bestander av horndykker, brunnakker og toppand. I 2009 ble det for eksempel registrert 42 par av den karakteristiske og fargerike horndykkeren, en av de tetteste bestandene i hele Norge. I tillegg hekker blant annet sangsvane, smålom og rød listearten storlom, og det er registrert forekomster av sjeldne arter som skjeand, knekkand og dvergmåke. Et tranepar ble observert i området i 2009.

Området benyttes som frilufts- og rekreasjonsområde for lokalbefolkningen, blant annet til fritidsfiske, elgjakt, kanopadling i elva og fugleobservasjon. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000213

Melkevatn-Hjertvatn-Børsvatn naturreservat

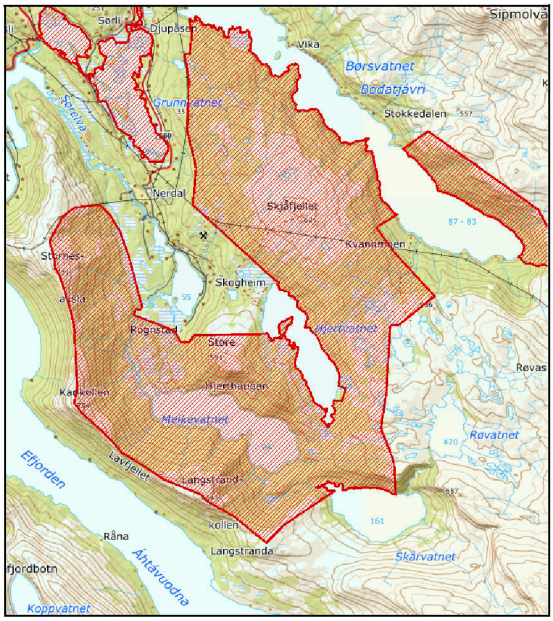

Figur 10: Melkevatn-Hjertvatn-Børsvatn naturreservat.

Området ligger i Narvik kommune, sør og sørøst for kommunesenteret i gamle Ballangen kommune. Efjorden ligger vest for området og Børsvatnet nordøst. Området er preget av store høydeforskjeller, der de store vatnene Melkevatnet, Hjertvatnet, Skårvatnet og Børsvatnet danner dype botner mellom høyere fjell og åser omkring. Reservatet er stort og dekker et areal på ca. 60 427 dekar.

Formålet med vernet er å bevare et stort, spesielt og rikt område med truet, sjelden og sårbar natur, med sitt biologiske mangfold i form av økosystemer, naturtyper, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold i form av rike høystaudebjørkeskoger og dødvedrik furuskog. Ivaretakelse av naturgrunnlaget innenfor naturreservatet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Det er et viktig område for reinbeitedistriktet og det beiter sau her. Det er kraftinteresser i området Røvatn til Hjertvatn og Ballangen Energi har regulert Hjertvatnet. Fra Kvannvika til Sjurvatn går det en mulig drivbar marmoråre. Det er uttak av ved i området. Området er et populært friluftsområde for lokalbefolkningen og det går flere merkede stier i området.

Området er stort og vil fange opp naturlig skogdynamikk. I tillegg inneholder området mange rike vegetasjonstyper som er viktige for å sikre det biologiske mangfold og som i for liten grad er sikret i eksisterende vern. Store deler av området framstår som tilnærmet urørt. Kjerneområdene er frodige, artsrike og flere har velutviklete lungenever-samfunn. Her er det og store ansamlinger av selje, rogn og stedvis også osp eller gråor. I tillegg til disse

kvalitetene er området et typeområde for kombinasjonen svært rike bergarter og oseanisk klima som finnes i Ballangen. En del alpint areal er inkludert for å få ei god avgrensing og for å sikre en klimagradient. Det er funnet syv rødlistearter, blant annet jaktfalk og kongeørn. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00003016

Børsvatnet naturreservat

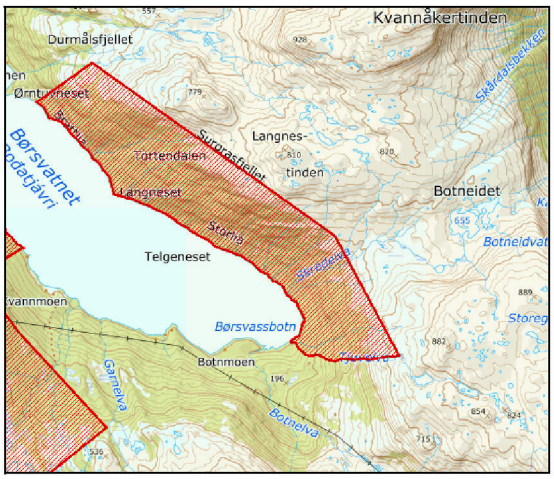

Figur 11: Børsvatnet naturreservat.

Børsvatnet naturreservat består av hele lia mot Surgrasfjellet på Børsvatnets nordøstside innenfor Ørntuvneset. Reservatet dekker et areal på ca. 4129 dekar.

Formålet med vernet er å bevare et vidstrakt område med helt urørt og svært produktiv gråor-bjørkeskog med høgstauder og storbregner, ofte over mannshøyde.

Reservatet er en god referanse når det gjelder berggrunnens påvirkning på vegetasjonen. Frodigheten og graden av urørthet gjør området svært verdifullt. Ingen menneskelig påvirkning er registrert og lia er så ugjennomtrengelig og bratt at beitedyr antakelig har unngått, og fortsatt unngår, dette området. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000201

Osen/Sandværet naturreservat

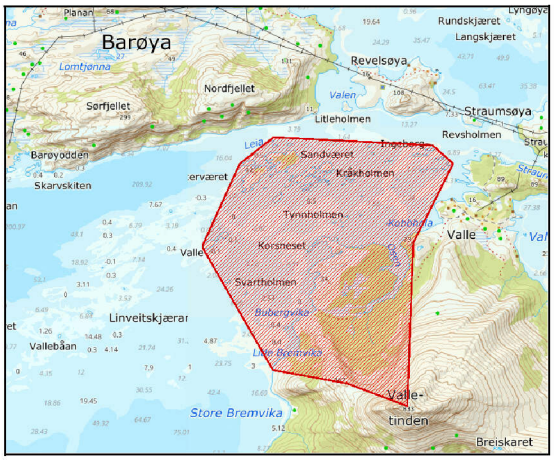

Figur 12: Osen/Sandværet naturreservat.

Osen/Sanværet naturreservat befinner seg mellom Korsneset og Barøya. Det består av flere småholmer og tre mindre øyer. Øyene har flere viker og nes, og de stenger av store, grunne bassenger. Valleneset er den ytterste delen av halvøya mellom Efjorden og Tysfjorden. Midt på neset går det inn en lang os, Osen, omgitt av småkollete landskap på sletta under Valletinden. På vestsida av Osen

går det ut et lavt, kollete nes, Korsneset. Reservatet er ca. 9057 dekar stort, hvorav 3046 dekar er landareal og 6014 dekar er sjøareal.

Formålet med vernet er å ivareta et område med stor havstrandbotanisk verdi, og som også har verdi som hekkeområde for sjøfugl. Sandvær er en meget variert liten øygruppe, av stor botanisk interesse. I Osen-området finnes en av de få større, intakte strandengene i regionen. Den er spesielt interessant utformet, og det er få eller ingen liknende lokaliteter i nordfylket. Området er i praksis upåvirket av mennesker. Det har tidligere vært et gårdsbruk på Sanværet, men dette er knapt merkbart lenger. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000291

Bekkenesholmen naturreservat

Figur 13: Bekkenesholmen naturreservat.

Bekkenesholmen naturreservat er en øy i ytre del av Tysfjorden, ca. 5 km øst for Korsnes. Reservatet er ca. 435 dekar stort.
Formålet med vernet er å bevare en fattig, kortvokst og glissen kystfuruforekomst med alt naturlig plante- og dyreliv og med alle de naturlige økologiske prosessene. Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området er lite påvirket og representerer en typisk utforming av fattig kystfuruskog. Faktaark: https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000081

3.3.2. Verneplan for vassdrag

Det er 389 vernede vassdrag i Norge, hvor seks befinner seg innenfor Narviks kommunegrense (se figur 14). To av disse, *Spanselva (ID: 190/1)* og *Salangselva (ID: 191/4)*, har kun mindre deler som strekker seg inn i kommunen. De fire andre vassdragene blir beskrevet under og er listet i tabell 3.

Tabell 3: Oversikt over vernede vassdrag i Narvik kommune. I tillegg strekker mindre deler av Spanselva og Salangselva seg innenfor kommunegrensen til Narvik.

Navn (verneplanID)	Verneplan
Elvegårdselva (174/1)	Verneplan III for vassdrag av 1986
Østervikelva (175/3)	Verneplan for vassdrag i 2005 (Supplering)
Rånaelva (173/2)	Verneplan IV for vassdrag av 1993
Kjeldelva (173/1)	Verneplan IV for vassdrag av 1993

I tillegg til å være for viktig for naturmangfoldet er flere av de vernede vassdragene viktig for friluftsliv, og kan ha kulturminneverdier.

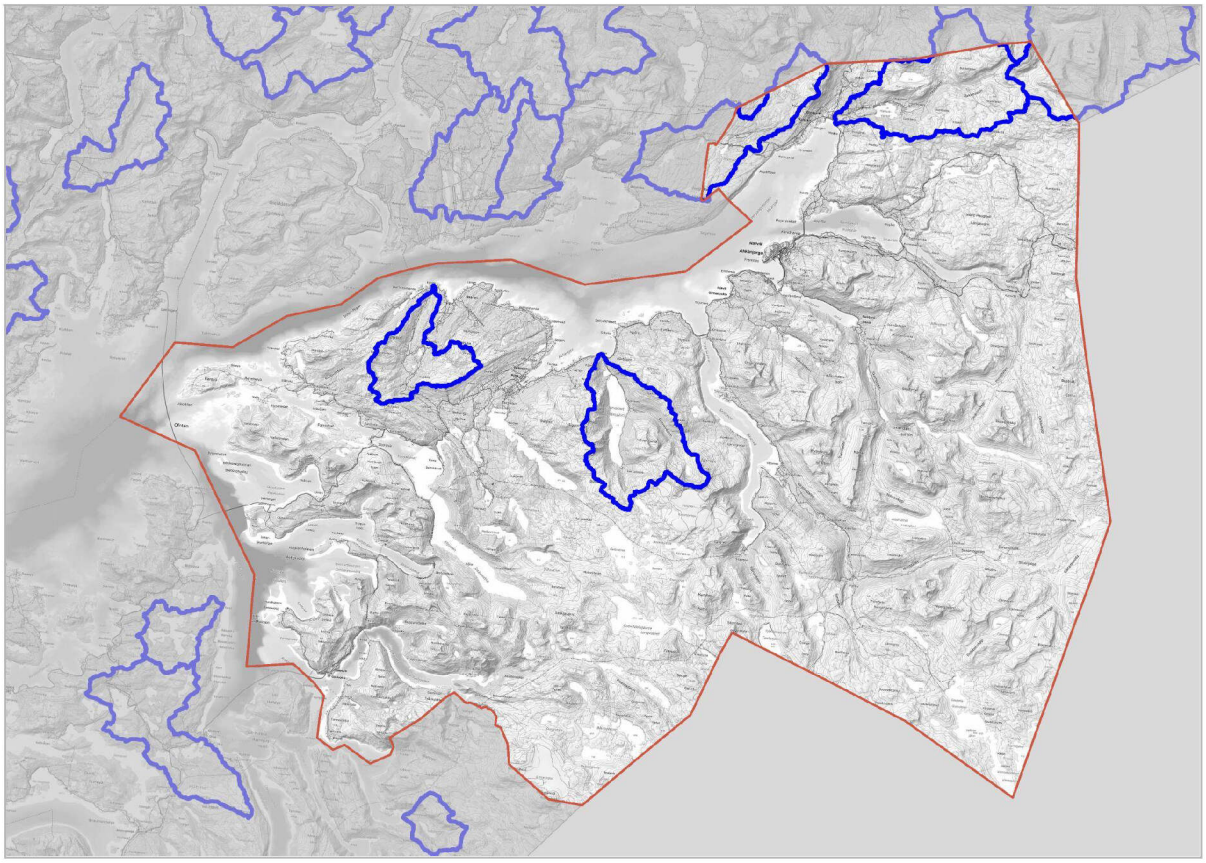

Figur 14: Oversiktskart over vernede vassdrag i og rundt Narvik kommune.

Elvegårselva

Elvegårselva ligger i området Gratangen i nord, Sverige i sørøst og indre del av Ofotfjorden i sørvest. Vassdraget har utløp ved Bjerkvik. Ved vernet ble det lagt vekt på at elva både

geomorfologisk, limnologisk og ornitologisk, er representativ for regionen. Elveløpsformer bl.a. i kalksteinsgrotter, isavsmeltingsformer, botanikk, vannfauna og fugleliv inngår som viktige deler av naturmangfoldet. Det er rik kalkpåvirket flora med innslag av flere lokalt og regional sjeldne plantearter i fjellområdene på Bukkfjell og ved Kopparfjellvatnet. Spurvefuglfaunen er rik. Hartvikvatnet og til dels Grassvatnet har stor betydning som trekk og rastelokaliteter. Oreskogsbeltene langs vassdraget har videre stor betydning for elg. Av Rødlistearter er det først og fremst fugl som har blitt registrert. Blant annet storlom, svartand, sangsvaner, haveller, sjøorre og dvergspett. Elvegårdselva er viktig for laks. Kopparfjellvatn har en storvokst ørretstamme. På Bukkfjellet er det registrert sjeldne fjellplanter som fjellnøkblom og lodnemyrklegg.

Østervikelva

Østervikelva har utløp i Bogen, på Nordsiden av Ofotfjorden. Vegetasjonen er dominert av bærlyngskog, men også rikere arter finnes. Det er spesielt mange vann, og myr i området og våtmark har stor utbredelse. Fuglefaunaen er rik og vassdraget har meget godt egnede biotoper for ender og vadefugl. Det er en liten bestand med storfugl, som er sjeldent i regionen. En rekke rovfugler finnes og flere rødlistede arter er registrert. Blant annet oter, havørn og smålom. Gauper kan påtreffes og det er en god bestand med elg. Det finnes kun ørret i vassdraget, med unntak av de nederste ca. 300 meterne hvor laks og sjørøye også forekommer. Ørreten har spesielt god kvalitet grunnet tilgangen på kresdyret marflo som er et viktig næringsdyr.

Rånaelva

Rånaelva ligger på sørsiden av Ofotjorden med utløp ca. 8 km øst for Ballangen. Elveløpsformer, isavsmeltingsformer, botanikk og vannfauna inngår som viktige deler av naturmangfoldet. Feltet har et stort geologisk mangfold og er geomorfologisk særpreget. Landskapet er glasialt, med u-daler, avrundete fjell og mer alpine topper. Bjørkeskog dekker de bratte lisidene som omkranser vannet. Blåbærbjørkeskog dekker størst areal, men de rikere lågurt- og høgstaudebjørkeskogene er også å finne, i tillegg til osp, selge og rogn. Langs fuktige sig fins stedvis kraftige gråorbestander. Feltet er viktig for rovfugl. Ferskvannsbiologisk har vassdraget spesielle kvaliteter

Kjeldelva

Kjeldelva ligger sør i Ofotfjorden, i Ballangen ca. 30 km vest for Narvik by. Vassdraget består av elver, myrer og vann som sentrale deler av et lavtliggende landskap med avrundede fjelltopper og bred dalbunn. Elveløpsformer, isavsmeltingsformer, botanikk og fuglefaune inngår som viktige deler av naturmangfoldet. På myrene og vannene er det påvist mange arter av ender og vadefugl, og myrene er hekkelokaliteter. Stopålvatnet er en sjelden ferskvannsbiotop. Laks og sjøørret kan gå ca. 10 km opp i elva.

3.3.3. Fredningsområde for hummer

Fiskeridirektoratet vedtok nylig å opprette et fredningsområde for hummeren i Stefjorden (se figur 15). Fredningsområdet trådte i kraft 01.10.2024 og er det nordligste fredningsområdet for hummer i Norge.

Figur 15: Kartutklipp over hummerfredningsområde i Tysfjorden.

Tysfjordhummeren, som verdens nordligste hummerbestand, er så viktig for naturmangfoldet at Statsforvalteren i Nordland i januar 2019 ga avslag på søknad om tillatelse etter forurensningsloven fra Nordlaks Oppdrett AS for opprettelse av oppdrettsanlegg for laks, ørret og regnbueørret ved Bergkråa i Tysfjorden. Denne avgjørelsen ble senere omgjort av Miljødirektoratet med strenge vilkår i forhold til drift og kjemikaliebruk av hensyn til Tysfjordhummeren.

3.3.4. Foreslåtte verneområder

Marint verneområde i Tysfjorden

Statsforvalteren i Nordland har fått i oppdrag av Miljødirektoratet å utrede et marint verneområde i Tysfjorden. Marint vern har vært tema i ulike stortingsmeldinger og offentlige utredninger siden 1980–tallet. I 2004 la Rådgivende utvalg for marin verneplan frem sin tilrådning til Stortinget. Tysfjorden er det siste området i Nordland som utvalget foreslo som kandidat til vern.

Tysfjorden er valgt ut for vern på grunn av sitt store dyp. Den er en representant for alle dype fjorder langs norskekysten og mangfoldet av arter som finnes i slike fjorder. De spesielle hummerforekomstene i fjorden har også vært viktig for utvelgelsen av området. Kartlegginger utført av Havforskningsinstituttet viser at Tysfjorden også har store forekomster av korallrev og korallskoger, som er truede naturtyper, og som gjør at fjorden også har spesifikke verneverdier.

Det er lagt politiske føringer om at marint vern i hovedsak ikke skal ha tilbakevirkende kraft. Det meste av lovlig aktivitet som foregår i området i dag skal kunne fortsette som tidligere også etter et vern.

Det gjør at et marint vern i hovedsak er et vern mot fremtidig aktivitet som kan skade naturverdiene i fjorden negativt. Eksempler på dette er:

- Undervannsdetoneringer
- Forurensningsutslipp
- Utfyllinger
- Dumping av masser
- Gruvedrift på havbunn
- Tangskjæring
- Taretråling
- Skjellskraping

Området Statsforvalteren i Nordland har fått i oppdrag å utrede vern av omfatter hele Tysfjorden innenfor en linje mellom Bognes og Skarbergneset (se figur 16). Det marine vernet er tenkt å grense mot land utenfor eiendomsgrensen, som ligger ved marbakke eller to meter under middel lavvann der marbakke ikke finnes.

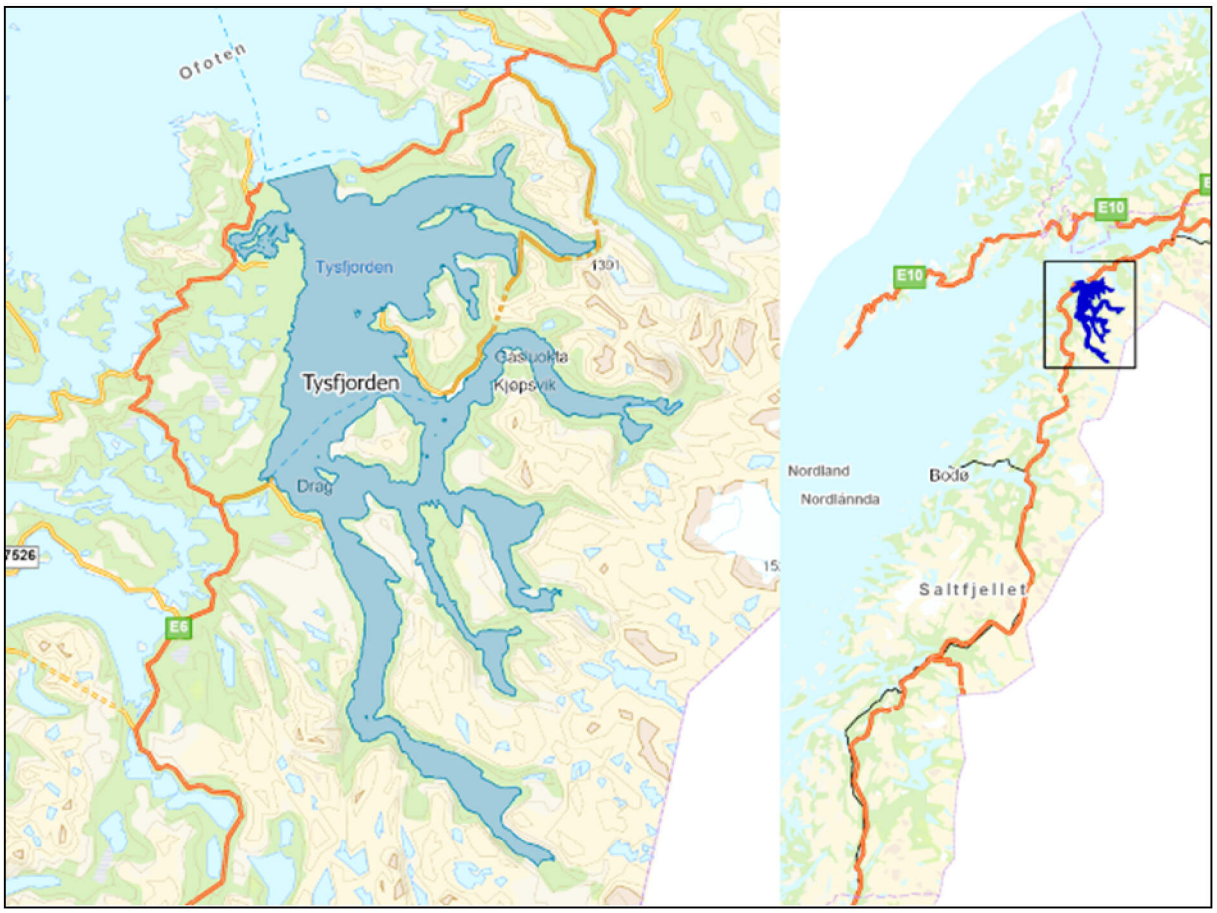

Figur 16: Utredet område for marint vern omfatter hele Tysfjorden innenfor en linje mellom Bognes og Skarbergneset. Kartutsnitt hentet fra Statsforvalteren i Nordland.

Nasjonalpark

I forbindelse med vedtak av Kommuneplanens arealdel 2017 – 2028 (KPA Narvik) den 02.02.2017 ble det bl.a. vedtatt et tilleggspunkt der administrasjonen ble bedt utrede fremtidig etablering av nasjonalpark i området Bukkedalen, Nevra og Rundfjellet. Dette ble tatt med etter et innspill til KPA Narvik fra Naturvernforbundet i Narvik om å opprette et verneområde i dette området.

Narvik kommune jobber for tiden med å utrede et forslag til nasjonalpark i dette området.

3.4. Naturtyper

3.4.1. Hva er naturtyper?

En naturtype er en ensartet type natur. Den omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der. Spesielle typer naturforekomster som dammer, åkerholmer eller lignende, samt spesielle typer geologiske forekomster, regnes også som naturtyper etter naturmangfoldlovens definisjon.

Lokaliteter med verdifulle naturtyper finnes både på land, i ferskvann og i marine miljøer. Store forskjeller i klima og en variert og brutt topografi gjør at Norge har et stort antall naturtyper sammenlignet med de andre landene i Skandinavia. Norsk rødliste for naturtyper 2018, gir oversikt over naturtypers prognoser for å forsvinne eller dø ut. Hele 174 naturtyper i Norge er på rødlista.

3.4.2. Metodikk for å beskrive naturtyper

Det finnes flere metoder for å beskrive forskjellige naturtyper. Naturtyper beskrives som regel i henhold til gjeldende instruks fra Miljødirektoratet. Tidligere var metodikk basert på DN-håndbok 13 benyttet for å beskrive naturtyper på land, men i dag brukes i hovedsak systemet Natur i Norge (NiN) (lansert i 2015). For å beskrive marine naturtyper benyttes metodikk basert på DN-håndbok 19.

Felles for metodikkene er at kun spesielle naturtyper blir registrert ved kartlegging. Det er kun de mest trua og verdifulle naturtypene som kartlegges. Dette omfatter naturtyper som er spesielt viktige for biologisk mangfold, som er på rødlista for naturtyper eller som har dårlig kartleggingsgrad. Hverdagsnatur og friluftsområder som blåbærskogen eller skogen der en går tur, kartlegges som regel derfor ikke. Naturtypekartlegging er derfor ikke kartlegging av all natur. Selv om et område ikke er naturtypekartlagt, kan det være naturverdier innenfor området.

En viktig forskjell på metodikkene, er at en ved kartlegging etter DN-håndbøkene setter en verdikategorisering på lokaliteten (svært viktig (A), viktig (B) og lokalt viktig (C)), mens NiN-systemet kun beskriver tilstand og kvalitet på naturtypen. I forvaltningssammenheng er

det gjerne enklere å benytte «verdi» enn «tilstand» og «kvalitet». Det er derfor utarbeidet et eget datasett, «*Naturtyper - KU-verdi*», for verdikategorisering av naturtyper etter NiN-metodikk. Tabell 4 viser antall registrerte naturtyper i Narvik kommune basert på de ulike kartleggingsmetodene og en oversikt over disse kan ses i figur 17.

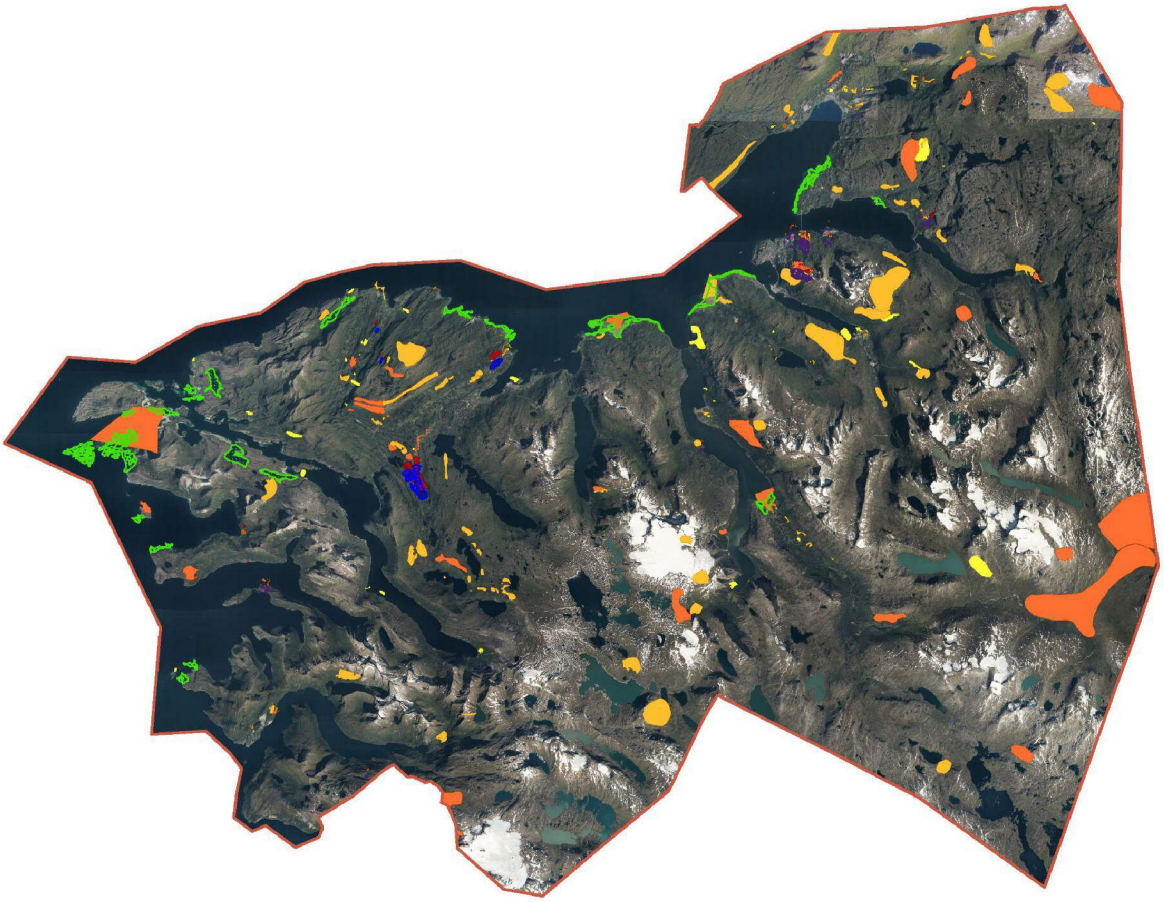

Figur 17: Oversiktskart over alle registrerte naturtyper etter de ulike kartleggingsmetodene (KU-verdi, NiN, DN-håndbok 13, DN-håndbok 19 og utvalgte naturtyper) i Narvik kommune.

Tabell 4: Antall registrerte naturtyper i Narvik kommune basert på de ulike kartleggingsmetodene.

Kartleggingsmetodikk	Antall
Naturtyper - KU-verdi	274
Naturtyper NiN	79
Naturtyper DN-håndbok 13	195
Naturtyper DN-håndbok 19	29
Utvalgte naturtyper	7

3.4.3. Utvalgte naturtyper

Utvalgte naturtyper er naturtyper som har et særskilt vern gjennom naturmangfoldloven. I praksis har disse naturtypene status som viktigere enn andre naturtyper. Utvalgte naturtyper er naturtyper som enten:

- er truet i Norge
- er viktig for en eller flere prioriterte arter
- er truet internasjonalt
- har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse i Norge

Ved utøvelse av aktsomhetsplikten (naturmangfoldloven §6) skal det tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand.

I Narvik kommune er det 7 utvalgte naturtyper. 3 av disse er av naturtypen slåttemark og befinner seg i Vassdalen, Herjangen og Ulvika. Slåttemark inngår i den overordnede naturtypen Semi-naturlig eng. Slåttemark omfatter den underordnede naturtypen Lauveng. Slåttemark er semi-naturlig eng med langvarig ekstensiv bruk gjennom regelmessig slått ofte i kombinasjon med vår-/høstbeite. Samtidig har naturtypen ingen synlige fysiske spor etter pløying, eller tilsåing med fôr- og matvekster og ingen/svake spor etter gjødsling. Naturtypen har slåttemarkspreg og artene er jevnt fordelt i enga med en artssammensetning dominert av urter framfor gras. Slåttemarkene har ofte et høyt artsmangfold, særlig av karplanter, sopp og insekter. Artsdiversiteten varierer med kalkinnhold, vannmetning og regionalitet.

De resterende 4 utvalgte naturtypene er av naturtypen kalksjø og befinner seg i tidligere Ballangen kommune. Kalksjøer er innsjøer, tjern og dammer som er naturlig påvirket av kalk. De spesielle vannforholdene gir gode levevilkår for sjeldne og kalkkrevende arter.

Med kalksjøer som utvalgt naturtype menes innsjøer med kalsiuminnhold større eller like 20 mg/l, og med forekomst av minst én av artene rødkrans, smaltaggkrans, hårpiggkrans,

stinkkrans, knippebustkrans, gråkrans, blanktjønnaks, sliretjønnaks, vasskrans eller andre truede kalkrevende plante- og dyrearter.

Kalksjøer er sårbare for inngrep og forurensning, og den viktigste trusselen er avrenning av næringssalter fra jordbruket. Gjenfylling av dammer og etablering av fremmede arter (f.eks. vasspest) er også viktige trusler, i tillegg til utbygging og effektiviseringstiltak i jordbruket.

3.4.4. Mer informasjon om naturtyper

Selv om det tilsynelatende er god dekningsgrad for naturtyperegistreringer i kommunen, sier det ikke noe om at vi har manglende kunnskap. Registreringer kan være mangelfulle, upresise eller gamle. De ulike metodikkene kan også gi litt ulike resultater og er ikke nødvendigvis sammenlignbare. Resultatene fra de ulike kartleggingene bør derfor brukes som utfyllende og supplerende kunnskap. Naturen er i konstant endring, gamle kartlegginger av naturtyper kan derfor være utdatert.

3.5. Artsmangfold

3.5.1. Generelt om arter i Norge og Narvik

I Norge er det anslått at det finnes rundt 55 000 arter, hvorav 44 000 av dem er registrert og navngitt. Innenfor de ulike artene kan det være et stort genetisk mangfold. På verdensbasis er artsmangfoldet i Norge lite, med noen unntak. For moser og lav har vi en høy andel av verdens arter, hele 6-10 prosent. Norge har også 14 prosent av alle humlearter i verden. Noen av rødlisteartene som finnes i Norge er svært sjeldne i en europeisk sammenheng, og for 4 prosent av disse har Norge over halvparten av den europeiske bestanden[15]

Narvik og området rundt har et rikt og variert artsmangfold. Vi har et variert naturmiljø som spenner fra fjord og kystlandskap til høye fjellområder. Dette skaper et unikt habitat for både arter som trives i kystsonen og arter som er tilpasset et mer subarktisk klima. Fjellene rundt Narvik huser ulike plantearter, og skogområdene, særlig bjørkeskog, gir gode levevilkår for arter som elg, hare og ulike rovfugler. Kysten og lavere liggende områder er

15 https://www.regjeringen.no/contentassets/902deab2906342dd823906d06ed05db2/no/pdfs/stm201520160014000dddpdfs.pdf

hjem for flere typer planter og dyr, blant annet sjøfugler, som trives i nærheten av fjordene.

Narvik har en kystnær beliggenhet ved Ofotfjorden, som gir gode forhold for marine arter slik som torsk, sei og hyse. I tillegg finnes det et rikt plante- og dyreliv i tidevannssonen, som tang, tare, krepsdyr og skjell.

Narvik er et viktig stoppested for trekkfugler og huser også arter som kongeørn, havørn og fjellrype. Enkelte arter i Narvik-regionen er truede eller sårbare. Dette gjelder for eksempel fjellrev og enkelte lav- og mosearter som er sensitive for klimaendringer.[16]

Å systematisere absolutt alle arter som er påvist i Narvik vil være et svært omfattende arbeid. Gjennom årene har ulike arter blitt registrert gjennom forskjellige kanaler og tidsskrifter, og det vil derfor være vanskelig å få en god oversikt over alt. Kommunedelplanen tar derfor utgangspunkt i den tilgjengelige informasjonen som man finner på Artskart og Naturbase, i tillegg til informasjon som ligger til grunn for rødlistevurderingene og lokale kartlegginger og naturprosjekter.

3.5.2. Ansvarsarter

Ansvarsart er et begrep som blir brukt i norsk naturforvaltning, og defineres som en art som har en vesentlig del av den naturlige utbredelsen sin i Norge.[17]

I Rødlista for arter 2021 er det vurdert at for 976 arter er det antatt at populasjonen i Fastlands-Norge utgjør 25 % eller mer av den europeiske populasjonen. Disse artene blir av forvaltningen omtalt som ansvarsarter. Av dem er 282 truede arter.[18] Ansvarsartene varierer i alt fra villrein til biller og planter. Ifølge Artsdatabanken er det påvist mellom 91-110 ansvarsarter i Nordland. Blant påviste ansvarsarter i Narvik kan nevnes svartbak, temmincksnipe og dvergsnipe.

[16] https://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark7.pdf

[17] https://snl.no/ansvarsart

[18] https://artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/fordypning/ansvarsarterrodlistaieteuropeiskperspektiv

I kartløsningen til Artsdatabanken her vil man kunne søke etter ansvarsarter i Narvik kommune.

Det vil være et omfattende arbeid å systematiske alle ansvarsartene som er påvist i Narvik, men det kan også finnes informasjon om funn i konsekvensutredningene som er gjennomført i forbindelse med planarbeid i kommunen (se tabell 1 i punkt 3.2.2).

3.5.3. Prioriterte arter

Arter kan få ekstra beskyttelse ved å få status som prioriterte arter etter naturmangfoldloven. Når en art er vedtatt som prioritert art, er det forbudt å ta livet av, skade eller ødelegge den prioriterte arten. Miljødirektoratet leverer anbefalinger for nye prioriterte arter til Klima- og miljødepartementet. Det er regjeringen som vedtar prioriterte arter.
For at en art skal bli prioritert, må den oppfylle minst et av disse kriteriene:

- Bestandens levedyktighet er truet.
- Arten har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse eller genetiske særtrekk i Norge.
- Det er internasjonale forpliktelser knyttet til arten.

Prioriterte arter kan ha et eget økologisk funksjonsområde. Dette er områder arten er særlig avhengig av, slik som hekkeområder og rasteområder for fugl eller voksesteder for planter. I disse områdene er det regler for hva som er tillatt og ikke. Alle prioriterte arter har egne forskrifter, som man finner på lovdata.no.

I dag har 14 arter status som prioritert art i Norge:

- **Dyr:** Dverggås, fjellrev, svarthalespove, elvesandjeger, eremitt og klippeblåvinge
- **Karplanter:** Dragehode, honningblom, rød skogfrue, dvergålegress, svartkurle, skredmjelt
- **Moser:** trøndertorvmose
- **Lav:** elfensbenlav

I Narvik kommune er det gjort observasjoner på dverggås, fjellrev og svarthalespove, jf. Artsdatabanken og Naturbase.

3.5.4. Insekter

I Artsdatabanken og i Rødlista for arter 2021 finnes oversikt over arter som har risiko for å dø ut i Nordland og i Norge. Artsdatabanken har startet prosessen med å revidere Rødlista for arter og ny liste kommer i 2027.

Narvik befinner seg over polarsirkelen. Klimaet i Narvik kan være ekstremt, med store endringer i temperatur og værmønster. Det er insekter i nordområdene som man ikke finner andre steder, eller som har tilpasset seg de spesielle forholdene.

Pollinerende insekter har en svært viktig funksjon i økosystemene og i matproduksjon. Både mengde og kvalitet på frukt, bær, oljevekster og frøproduksjon av blant annet kløver er avhengig av en vellykket pollinering. Humler og bier regnes som våre viktigste pollinatorer. Det er en høy andel truede arter blant pollinerende insekter generelt, særlig blant bier og humler. Ifølge Artsdatabanken er hele 17 % av villbiene og humlene truet og nesten 31 % er på Rødlista. Årsaken til at mange pollinerende arter står på Rødlista er i første rekke arealendringer som fører til tap av leveområder.[19] En av de mer spesielle artene som finnes i nordområdene, inkludert Narvik, er polarhumla. Polarhumla er på rødlista og er kategorisert som "Nær truet." Årsaken til at de pollinerede insektene er på Rødlista er i hovedsak arealendringer i form av utbygging, oppdyrking og drenering, skogdrift, vedhogst, da dette fører til tap av leveområder for insektene. Klimaendringer og fremmede arter som truer bestanden kan også nevnes.

I fjellområdene i Narvik kommune kan man om sommeren se sommerfuglarter som er spesialtilpasset kjørlige og kaldere klima. Et eksempel er fjellringvinge som ofte kan ses i fjellområder og har en tykkere behåring for å beskytte mot kulden. Et annet eksempel på Rødlista er polarblåvinge som lever i bjørkebeltet (belte av fjellbjørk mellom bartregrensen

[19] https://artsdatabanken.no/rodlisteforarter2021/fordypning/mangepollinerendeinsekterparodlista

og høyfjellet) eller enda høyere. Det er 10 registrerte sommerfuglarter i Nordland som har kategori “Nær truet”, “Sårbar” eller “Sterkt truet” i Rødlista.

Nord-Norge er preget av mye mygg og knott i sommerhalvåret, og det samme gjelder for Narvik kommune. Mygg og knott trives spesielt godt i våtmarker, ved innsjøer og i fuktige miljøer. Slike finnes det flere av i kommunen. Disse insektene er viktige matkilder for fugler og fisk. Rødvinger (en type bille) finnes også i de fuktigere skogområdene og kan gjenkjennes på grunn av den karakteristiske røde fargen.

3.5.5. Vilt

Rovdyr

I Norge har vi fire store rovdyr: ulv, jerv, brunbjørn og gaupe. De fire store rovdyrene utgjør sammen med kongeørn det som kalles rovvilt. På grunn av en ønsket utrydding, høye priser på skinn og rause skuddpremier ble alle de fire artene rovdyrartene nær utryddet fra Norge for ca. 100 år siden.

Alle partier på Stortinget har inngått et rovviltforlik som gir rammer for forvaltningen av rovvilt i Norge. Gjennom forliket er det satt nasjonale målsettinger som definerer hvor store bestandene av rovdyr skal være.

Når bestandene ligger vesentlig over eller under målene som politikerne har satt, er det miljøforvaltningens jobb å finne gode virkemidler for å komme nærmere målene. Stortingsmeldinger og regelverk gir klare føringer for dette arbeidet.

Rovvilt er et felt hvor instruksene fra Storting og regjering er spesielt detaljerte. Bakgrunnen for dette er at politikerne har veid sterkt motstridende interesser mot hverandre.
I Norge skal vi hvert år ha:

- 65 ungekull av gaupe
- 39 ungekull av jerv
- 13 ungekull av brunbjørn

- 4-6 ungekull av ulv. Av disse skal 3 være helnorske. Grenserevir blir regna med, med en faktor på 0,5
- 850-1200 hekkende kongeørnpar

Gaupe, jerv, brunbjørn og ulv er trua arter. Det betyr at de har høy risiko for å dø ut fra norsk natur. Jerv, brunbjørn og ulv er i tillegg fredete arter. Kongeørn er en fredet art, men ikke en truet art.

I Narvik kommune finnes det forvaltningssoner for gaupe, jerv og brunbjørn. I forvaltningsområdene er terskelen for felling av de ulike artene høyere enn utenfor, og det er i større grad aktuelt med forebyggende tiltak for å beskytte husdyr. Utenfor området ønsker man ikke at de ulike artene skal etablere seg, og her skal det legges til rette for husdyr på beite.

Hjortevilt

Det har vært åpnet for elgjakt i Ofoten-området siden tidlig på 1970-tallet. Fram til midten av 2010-tallet økte elgbestanden kraftig, særlig i tidligere Ballangen kommune. Figur 18 viser utviklingen av felt elg i nye Narvik kommunes areal fra 2006 - 2023.

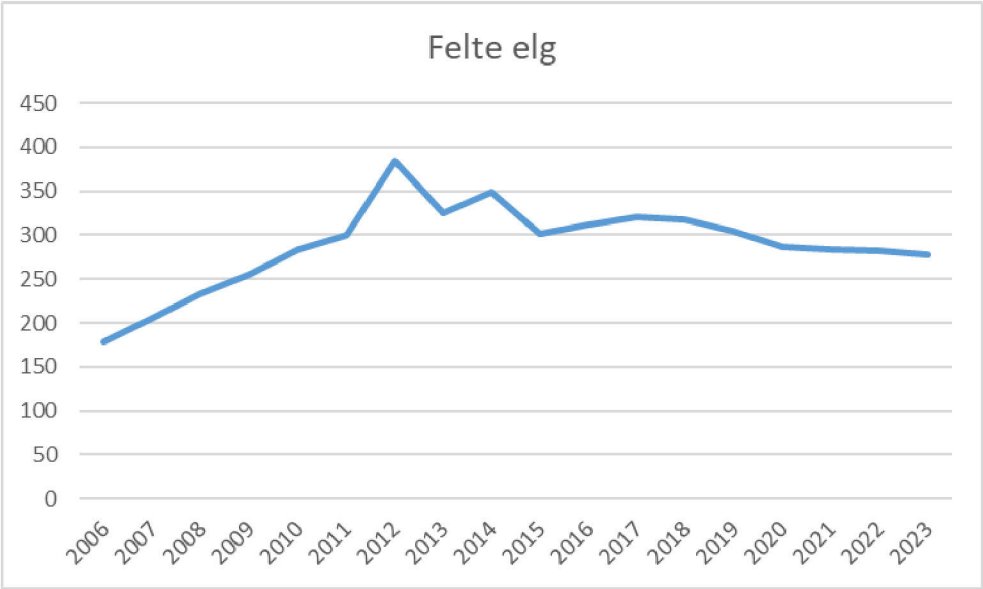

Figur 18: Antall felte elg i nye Narvik kommunes areal fra 2006 - 2023.

De siste 10 årene har bestanden stabilisert seg på et bærekraftig nivå, men det vurderes at det fortsatt skjer for mange påkjørsler av elg på veg og jernbane i kommunen. Derfor har Narvik kommune i sin forvaltningsplan for elg en målsetting om å redusere antall påkjørsler gjennom blant annet ved å redusere elgbestanden noe. Figur 19 viser utviklingen av antall påkjørsler av elg på veg og jernbane i tidsperioden 2006 - 2023.

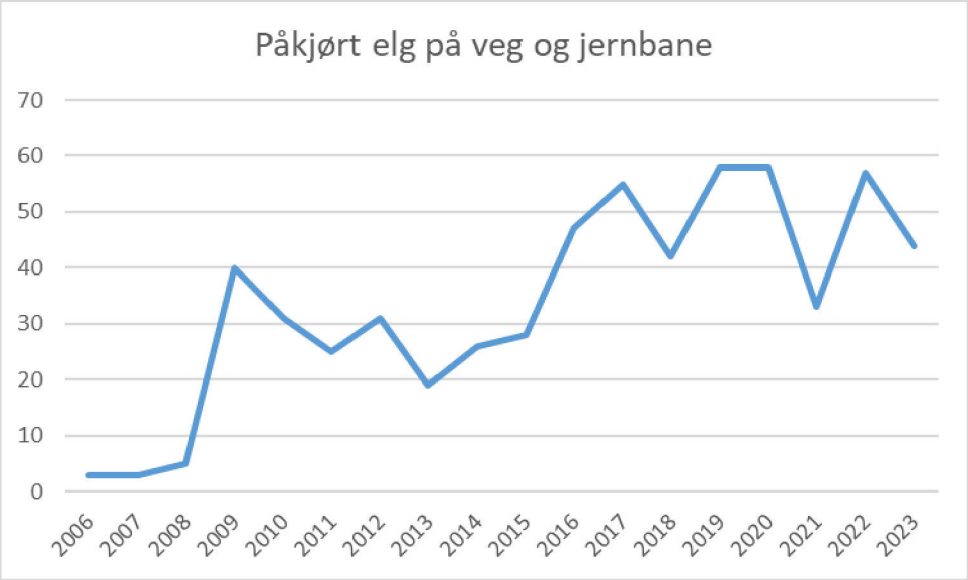

Figur 19: Antall elgpåkjørsler på veg og jernbane i nye Narvik kommunes areal fra 2006 - 2023.

3.5.6. Fugler

Narvik kommune har et rikt fugleliv. Det er observert 528 arter av fugl i Norge.[20] Rødlista for arter 2021 har vurdert hele 317 av disse. I Nordland er 6 arter kategorisert som "Kritisk truet" på Rødlista:

- Vipe
- Åkerrikse
- Svarthalespove
- Lomvi
- Snøugle
- Hettemåke

Disse 9 artene i Nordland er kategorisert som "Sterkt truet" på Rødlista:

[20] https://snl.no/fugler

- Bergand
- Krykkje
- Lappspurv
- Myrhauk
- Storspove
- Hubro
- Makrellterne
- Havhest
- Lunde

BirdLife Norge Ofoten lokallag har i sitt innspill til planen fremhevet vipe og storspove, samt rødstilk og tjeld (sistnevnte to er begge kategorisert som "Nær truet" i Rødlista). Noen av de nevnte artene hekker årlig i Narvik kommune fra Skjomnes til Storhågen-området. Vipe er en karakterart i jordbrukslandskapet som har blitt sterkt redusert de siste tiårene. Melkedalen er kanskje det viktigste kjente området i kommunen i dag for vipen.

Lokallaget har videre i sitt innspill fremhevet viktigheten av landskapselementer som dammer, fuktmark, vassdrag og randsoner langs vassdrag for fuglelivet i jordbrukslandskapet. I disse naturtypene finner fuglene næring, plass til reir og skjul for unger. Lokallaget opplyser at sammen med bevaring av fjære og andre marine våtmarker, er dette arealer som er kritisk viktig for fuglene.

I sitt innspill listet lokallaget opp følgende områder som spesielt viktige:

- **Herjangsfjellet** - grunnet store sammenhengende våtmarksområder
- **Håkvikleira** - kjent for et særdeles stort mangfold av forskjellige fuglearter. Siden år 2000 har det blitt registrert tusenvis av observasjoner her. Ifølge artsobservasjoner.no er det registrert 118 forskjellige fuglearter i området. Blant de Rødlistearter som er observert her er: brushane, hettemåke, havelle, gulnebbblom, tjeld, gråmåke, fiskemåke, svarthalespove, sjøorre, svartand, storspove, storskarv, sandsvale, låvesvale, krykkje, ærfugl, tyvjo, makrellterne, stær, dvergdykker, rødstilk, lomvi og vipe.

- **Saltvatnet/Vassbotn/Alfanvatnet** i Ballangen - sammenhengende våtmarksområde med ferskvann på rad. Her er det mye låvesvaler og sangsvaner, og det er i 2024 gjort observasjoner av myrhauk.
- **Kjeldbotn** - et artsrikt område, med store åpne områder som tilstrekker seg flokker av gjess. I 2021 ble det registrert 21 traner.
- **Hergot/Langstranda/Gulløymyra** - området hvor det har blitt gjennomført hekkefuglovervåkning i en årrekke (2009-2024). I området finnes det flere interessante funn, også av rødlista arter. Det er registrert 70 fuglearter i den valgte ruten. Antall fugler telles også årlig. Vandrefalk og korsnebber er observert flere ganger i området.
- **Skarberget** - et svært viktig område for teist, toppskarv og storskarv.
- **Hundholmen** - havhørn hekker på holmen. Det er gjort observasjoner av orrfugl.
- **Holmfjellet - Fredagsvika** - karakterarter her er orrfugl og kongeørn.
- **Kjøpsvik** - det er gjennomført hekkefuglovervåkning i områder i Kjøpsvik over år, og det er observert mye fugler.
- **Sommarsetvatnet/Vesterskarsvatnet/Mølnelvvatnet/Tørnesfjellet** - dette er kjente områder med jaktende kongeørn og havørn. Det er også observert mye heilo i fjellområdene, ringtrost, strandsnipe, sangsvane, småolm, orrfugl, fjellrype, rugde, enkeltbekkasin og dvergfalk blant annet. Det er mange forskjellige sangfugler i skogene i området.
- **Grunnvatn naturreservat** - et svært artsrikt område som det kan leses mer om under planenes punkt 3.3.5.
- **Elvegårdselva** i Bjerkvik
- **Maridalen** i Bjerkvik

3.5.7. Fisk og marine arter

Narvik kommune har i samarbeid med kommunene Evenes og Hamarøy tatt initiativ til utarbeidelse av en interkommunal kystsoneplan for felles kystområder og fjordsystemer. Bakgrunnen for planen var et ønske om en forutsigbar forvaltning av sjøarealene. Sjøarealene er en felles ressurs hvor kommunegrenser ikke stopper effekter av tiltak og virksomhet.

Ofotjorden og Tysfjorden har inngått i overvåkningsprogrammet Marin overvåkning i Nordland (2013-2019), som har hatt som formål å dokumentere i hvilken grad akvakultur påvirker vannmiljøet i fjordene. Tilstanden i Ofotjorden og Tysfjorden er i det store og hele klassifisert til god.[21]

I Narvik kommune har vi flere registrerte marine naturtyper som er viktig for sjømatnæringen. Det er blant annet flere større bløtbunnsområder i strandsonen rundt Øyjord, fra Ankenesstrand til Skjomnes, fra Klemsteinan, rundt Virak og til Saltvikneset, og i Bøstrand. Det er flere større forekomster av skjellsand i fjorden utenfor Valle og Barøya, og mindre forekomster utenfor Slåttvika, Skarberget og Hundholmen. Utenfor Skarberget er det også observert korallforekomster. Ved Silvik er et par ålegrassamfunn som er lokalt viktige. Ved Storbåen utenfor Valle og Barøya er det større tareskogforekomster.

Store deler av kystområdene og fjordene i Narvik kommune er registrerte gytefelt- og gyteområder for torsk. I flere av fjordene i kommunen er det rekefelt. Det er et stort rekefelt i midten av Ofotfjorden som deles av Evenes kommune. Fiskeridirektoratet har i sin uttalelse til planarbeidet fremhevet at gyte-, oppvekst- og beiteområder har behov for beskyttelse mot arealbeslag og mot tiltak som har negative konsekvenser for naturforholdene i og ved områdene.

Noen marine arter er særlig sårbare. I Ofotfjorden fra Vidrek til kommunegrensen mot Hamarøy er det registrert flere observasjoner av vanlig uer som er en Rødlisteart kategorisert som "Sterkt truet." Ved Barøya er det observert pigghå som er en Rødlisteart kategorisert som "Sårbar". Begge artene er på Rødlista som følge av reduksjon i populasjonsstørrelse.

I Tysfjord i Narvik kommune er det flere observasjoner av hummer i Stefjorden, Tømmeråsfjorden, Kjellvika og Fredagsvika. Tysjordhummeren er en egen genetisk bestand

[21] jf. NIVA-rapport Marin Overvåkning Nordland 2017-2018. Undersøkelser av hydrografi, planteplankton (klorofyll a) og hardbunnsorganismer i 6 fjorder i Nordland https://niva.brage.unit.no/niva-xmlui/handle/11250/2595764

av europeisk hummer som er spesialtilpasset det subarktiske miljøet. Dette er den nordligste bestanden av europeisk hummer som eksisterer. Hummeren er rødlistet og kategorisert som "Sårbar." Kategorien kommer av reduksjon i populasjonsstørrelse. Se informasjon om fredningsområde for hummer i punkt 3.3.3.

3.5.8. Elver og randsoner langs vassdrag

Ifølge Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er elver og randsoner langs vassdrag blant de mest artsrike og bevaringsverdige med hensyn til landskapsøkologi og biologisk mangfold. Elver som får renne fritt gjennom landskapet uten inngrep er derfor verdifull for naturmangfoldet.

NVE fremhever i sitt innspill til kommunedelplanen at det er viktig at naturlige vandringsveger ikke blokkeres. Vassdrag er viktige spredningskorridorer for mange arter og vassdragenes økologisk funksjon innebærer også at kantvegetasjonen ved vassdragene må ha tilstrekkelig bredde og være mest mulig sammenhengende. Ved å sørge for at bekker ikke lukkes og kantvegetasjonen langs vassdragene ivaretas, har kommunen et godt grunnlag for å ivareta og gjenskape verdier mht. naturmangfold. Dersom bekker er lukket anbefaler NVE at kommunen vurderer tiltak som gjenåpner disse.

I kommuneplanens arealdel (KPA Narvik) punkt 5.8 om overvann har kommunen bestemt at bekklukking ikke tillates, og at eksisterende bekker skal bevares så nært opp mot sin naturlige form som mulig. I tillegg skal det settes byggegrense mot overvannsystemer/åpne grøfter, med en avstand på minst 5 meter, avhengig av utformingen på grøften. I KPA Narvik punkt 5.10 er det en byggegrense på 20 meter fra bekkeløp og 50 meter fra elver og elvesletter. Videre i KPA Narvik punkt 5.13 fremgår det at det ikke bør bygges nærmere enn 20 meter fra raviner, bekker eller andre forsenkninger i terrenget. Disse bestemmelsene har en sikkerhetsfunksjon med tanke på flom, jordskred, flomskred og sørpeskred, men de bidrar også til ivaretakelse av naturmangfoldet i elvene og langs randsonene ved vassdragene. Se punkt 3.3.2 for en beskrivelse av *Verneplan for vassdrag.*

4. Påvirkningsfaktorer på naturmangfoldet

Arealendringer, forurensning, klimaendring, fremmede arter og høsting er ofte de største årsakene til tap av biomangfold globalt. Figur 20 viser påvirkningsfaktoren på truede arter i Fastlands-Norge. Her skiller arealendringer seg ut som den mest avgjørende faktoren.

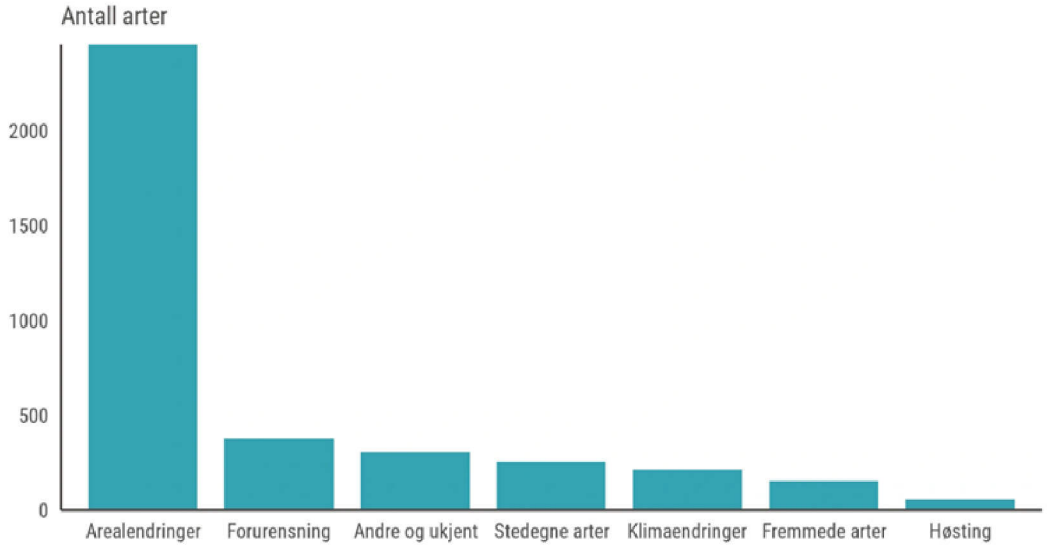

Figur 20: Påvirkningsfaktorer på truede arter i Fastlands-Norge. Av: Rødlista 2021/Artsdatabasen. Lisens: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.no

4.1. Arealendringer

Arealendringer er den viktigste negative påvirkningsfaktoren for truede arter (se figur 20), og er en av de største driverne bak tap av biomangfold. Arealendringer skjer ved endring av bruk. Det kan være en skog som blir skiftet ut med et boligområde eller en våtmark som blir til vei.

4.1.1. Arealendringer knyttet til utbygging og utvinning

Narvik kommune har en visjon om å utvikle seg til å være en kommune i vekst. Kommuneplanens samfunnsdel påpeker at vår visjon er 30 000 innbyggere i 2040. Denne visjonen vil gjenspeile arealbruken i kommunen. For å støtte og ta i mot veksten skal det legges til rette for arbeidsplasser, boliger og infrastruktur. Boligutviklingen i Narvik kommune er spesielt rettet mot tettstedene Kjøpsvik, Ballangen og Bjerkvik, samt Narvik by.

Arealendringer knyttet til utbygging og utvinning kan ha betydelige konsekvenser for biologisk mangfold. Industribygging, boligbygging og utvinning av naturressurser fører ofte til fragmentering av habitater og reduksjon av naturlige leveområder. Dette vil særlig påvirke truede arter som trenger spesifikke habitater for å overleve.[22] En omfattende kartlegging fra Naturindeksen viser at det biologiske mangfoldet i Norge har vært utsatt for flere trusler de siste tiårene på grunn av utbygging, som har spesielt påvirket truede økosystemer som våtmarker og skoger.[23]

Narvik og områdene rundt har både gruver, kraftutbygging og transportinfrastruktur som veier og jernbane, særlig knyttet til malmtransporten mellom Sverige og Narvik gjennom Ofotbanen. Utbygging og gruvevirksomhet kan endre store naturområder, og dermed påvirke det biologiske mangfoldet.

4.1.2. Arealendringer knyttet til jord- og skogbruk

Til sammen er det antatt at rundt 1552 truede arter blir påvirket negativt som følge av arealendringer knyttet til jord- og skogbruksaktiviteter i Norge. Skogbruk antas å påvirke mest. Særlig skogbruksaktivitet som åpne hogstformer påvirker flest arter, men plukkhogst har også negativ effekt da det går ut over leveområdene til mange arter.

Ifølge NIBIOs arealbarometer dekker jordbruksareal (24.935 dekar) og skogbruksareal (719.307 dekar) i Narvik kommune til sammen 744.242 dekar. Dette utgjør til sammen 21,6 % av kommunens landareal.[24]

Nydyrking av myr er som hovedregel ikke tillatt, men kommunen kan i visse tilfeller gi dispensasjon. Landbruks- og matdepartementet fastsatte sommeren 2020 endringer i forskriften om nydyrking. Endringene i forskriften innebærer at en ny bestemmelse, som gjelder nydyrking av myr, er lagt til forskriften: § 5a. Med myr menes arealer med myrvegetasjon og minst 30 cm tykt torvlag. Av bestemmelsens første ledd går det frem at nydyrking av myr ikke er tillatt.

[22] https://www.regjeringen.no/contentassets/b760c6666be74cc3b8aa1a2ea5351a24/5nr_cbd_norway_final.pdf
[23] https://www.nina.no/english/Biodiversity/The-Norwegian-Nature-Index
[24] https://arealbarometer.nibio.no/nb/fylker/nordland-nordlannda/kommuner/narvik/

Nevnte bestemmelse (§ 5a) åpner likevel for at kommunen kan gi dispensasjon fra forbudet i særlige tilfeller. Dispensasjon forutsetter blant annet at ett av tre inngangsvilkår er oppfylt:

- Når grunneier mister andre produksjonsarealer på grunn av tap av leiejord eller ved utbygging i offentlig regi som samferdselstiltak eller lignende,
- Der grunneiers eneste dyrkingsressurs er myr, eller
- For å ivareta særskilte produksjoner i myr på fjellgrunn.

Grunneier og leietaker kan søke om dispensasjon til nydyrking. Det må søkes om nydyrking i god tid før man setter i gang tiltaket. Søknaden behandles i kommunen der arealet ligger, og kommunen innhenter nødvendige uttalelser hos regionale kulturmyndigheter og Statsforvalteren.

Bestemmelsen innfører et skille mellom grunn og dyp myr. Dispensasjon for å nydyrke dyp myr forutsetter at dyp myr er det eneste tilgjengelige dyrkingsarealet på eiendommen, med unntak for produksjoner i myr på fjellgrunn. For å kunne fastslå om et omsøkt myrareal har en gjennomsnittsdybde på under 1 meter, har Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) tilgjengeliggjort kartlaget *Nyttbar myr og torvmark fra DMK.*

I vurderingen av dispensasjon fra forbudet mot nydyrking av myr skal alltid behovet for nydyrkingen veies opp mot hensynet til natur- og kulturlandskapsverdiene. Dette er et generelt krav i forbindelse med alle søknader om nydyrking. Hensynet til klima skal nå også vurderes når det gjelder søknad om dispensasjon for å dyrke opp myr. Videre må søker dokumentere at det omsøkte tiltaket er av vesentlig betydning for å opprettholde driften.

4.2. Klimaendringer

Klimaendringer er angitt å påvirke mange truede arter i Norge. På den norske rødlisten for arter i 2021 er det oppført 211 truede arter. De som påvirkes mest er moser, karplanter, fugler og lav. Når klimaet endrer seg, endres også livsmiljøet til arter. De menneskeskapte klimaendringene skjer raskt, og jo raskere det skjer, jo vanskeligere blir det for dem å

tilpasse seg. Vi har allerede redusert naturmangfoldet ved å dele opp sammenhengende naturområder. Dette fører til at naturen blir langt dårligere til å takle klimaendringene.

For den norske naturen går klimaendringene verst utover de nordligste artene, da de ikke har noen steder å flytte seg til. Vi vet allerede om arter som vil dø ut som følge av klimaendringene. Ved å bevare naturen de lever i, er vi med på å tilrettelegge for at de skal takle klimaendringene bedre.

Et klima som er både varmere og fuktigere vil kunne føre til nye skadedyr, skadelige parasitter og sykdomsfremkallende sopp som kan være med å utrydde enda flere arter. Dette bidrar til en selvforsterkende ond sirkel.

Med klimaendringene har det derfor aldri vært viktigere å ta vare på det biologiske mangfoldet som eksisterer. Viktig natur som våtmarker, skoger, myrer og elvebredder kan dempe effekten av klimaendringene. Slike naturområder har også en funksjon knyttet til overvann, da de er flodempende og fordrøyer økte vannmengder. De kan i tillegg binde opp klimagasser.

Det er anslått at det er lagret rundt 950 millioner tonn karbon i norske myrer (i udyrket mark, ikke benyttet til jord- eller skogbruksformål). Hvis dette karbonet slippes ut i atmosfæren, tilsvarer det ca. 3,5 milliarder tonn CO2-ekvivalenter. Jo dypere myren er, jo mer karbon er lagret i den. Bevaring og restaurering av myr er en anerkjent naturbasert løsning for klimatilpasning. Ivaretakelse av myr vil derfor være viktig for å redusere negative effekter av klimaendringer.

Stortinget ga i 2023 et anmodningsvedtak om forbud mot nedbygging av myr:

> *"Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om forbud mot nedbygging av myr til utbyggingsformål i løpet av 2023. Det skal utredes mulige dispensasjoner fra forbudet for å ta vare på andre arealer med høy verdi og utbygging av samfunnskritisk infrastruktur. Målet er at forbudet reelt sett skal redusere nedbyggingen av myr."*

Miljødirektoratet la frem et lovforslag i desember 2023. Forbudet skal hjemles i naturmangfoldloven og Miljødirektoratet foreslår derfor en endring i naturmangfoldloven og en egen forskrift som gir nærmere bestemmelser om forbudet og dispensasjonsadgangen.

4.3. Forurensning

4.3.1. Generelt

Forurensning er den nest største grunnen til at arter er utrydningstruet i Norge. Nitrogen er det næringsstoffet som er antatt å påvirke flest arter negativt. De største kildene til nitrogenutslipp er eksos fra langtransport, men også lokal forurensning som gjødsling er med på å påvirke.

Konsekvensen av forurensning er at arter ikke klarer å reprodusere seg eller slutter å vokse. De kan også ende opp med plast i magen eller å spise andre dyr med ulike miljøgifter i seg.

Kommuneplanens samfunnsdel legger opp til at kommunen gjennom kartlegging, krav, tilsyn, tilskudd og tilrettelegging skal sikre reduksjon av støy og forurensning til luft, jord og vann i hele kommunen.

Avrenning av jordpartikler og plantenæringsstoffer fra jordbruksarealer utgjør en fare for forurensning og kan føre til svært dårlig vannkvalitet i vassdrag. Ofoten omfattes av regional plan for vannforvaltning i Nordland og Jan Mayen. Formålet med vannforvaltningsplanen og tilhørende tiltaksprogram er å oppfylle miljømålene som blir stilt i vannforskriften, dvs at alle vannforekomster skal være i minst god tilstand. Alle vannforekomster skal oppnå målet "god tilstand", gjør de ikke dette blir det innført mer forpliktende krav. I Narvik kommune er det tatt vannprøver av et flertall vassdrag for å kartlegge miljøtilstanden og det blir kontinuerlig jobbet med å kartlegge tilstanden i flere vannforekomster i kommunen.

Nordland fylkeskommune jobber for tiden med en regional vannforvaltningsplan for hele Nordland vannregion. Planprogrammet skal legges ut på høring tidlig i 2025. Med planen følger et tiltaksprogram som inneholder tiltak for å beskytte vannmiljøet og for å oppnå

miljømålene i vannregionen. I dette arbeidet planlegges det å utarbeide en oversikt over kommunens hovedutfordringer knyttet til vannforekomstene i kommunen.

4.3.2. Marin forsøpling

Marin forsøpling er generelt et stort problem. Nøyaktig hvor mye avfall som er i norske havområder og langs kysten er usikkert, men kunnskap som er hentet inn viser at det ingen tvil om at marin forsøpling er et omfattende miljøproblem i Norge[25].

Store mengder avfall er påvist langs norskekysten og på Svalbard. I Norge er fiskeri, havbruk og forbrukere de viktigste kildene til plastavfall i havet og langs kysten.

Mye av det søppelet som blir samlet opp ved strandrydding i kommunen kommer sannsynligvis fra nærområdet, og består ofte av forbrukeravfall. Dette kan for eksempel være matemballasje, plastflasker, korker, sigarettsneiper og snusposer/bokser. Mesteparten av disse produktene inneholder plast som etter hvert vil bli brutt ned i naturen til mikroplast, noe som er et stort forurensningsproblem.

Plast i havet stammer ikke bare fra land, men også fra aktiviteter på havet som fiskeri, havbruk og skipsfart, spesielt langs Norges kyst. Dette inkluderer tap av fiskeredskaper, tau, garn og flottører. Avfall fra fiskeriene er betydelig langs kysten og i norske havområder, men forsøpling fra havbruk og skipsfart bidrar også til makro- og mikroplast i havet.

Forsøpling kan også komme fra industri og næring. Avfall vil da typisk være plastmaterialer, som EPS (isopor), isolasjonsmaterialer, folier, elektriske artikler, rørsystemer, sprengkabler, fyllmasser, armeringsfiber, emballasje og plast fra ulike former næringsaktivitet.

Kyststrekningen i Narvik kommune er i stor grad skånet fra langtransportert søppel som kommer fra havet, da kommunen ligger i et område som er skjermet fra de sterke havstrømmene som frakter avfallet.

[25] https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/avfall/plast-i-havet/

Siden mesteparten av forsøplingen virker å komme fra land kan tiltak for å redusere forsøpling på land, også ha positiv effekt på den marine forsøplingen. Enkle, men effektive tiltak kan for eksempel være å sette ut flere offentlige søppelbøtter ved badeplasser og bynære turområder, og å gjennomføre informasjonskampanjer for å redusere forsøpling.

4.4. Fremmede arter

Fremmede arter er arter som er spredt av mennesker til et område der de ikke naturlig hører hjemme, og er en av de største truslene mot naturmangfoldet lokalt, regionalt og globalt. Under betegnelser er voksne individer, frø, egg, sporer og annet biologisk materiale som kan muliggjøre spredning av arten med nye individer eller overføring av gener til andre arter.

Fremmed arter kan importeres, eller de kan følge med som blindpassasjerer ved menneskelig aktivitet, f.eks. ved transport av masser ved utbygging. Dersom det er fare for at massene kan inneholde plantereter eller frø som kan spre "planteskadegjørere", må regelverket om flytting av planter etterleves, jf. matloven § 18:

> «*Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere.*
> *Planter skal ikke omsettes eller flyttes når det er grunn til mistanke om planteskadegjørere som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser*.»

Artsdatabanken har utarbeidet "Fremmedsartslista" som viser hvilken økologisk risiko fremmede arter kan utgjøre for naturmangfoldet i Norge og kan søkes i her.

4.5. Overhøsting

Høsting innebærer både fisking, jakting, bær-, sopp- og planteplukking. Høsting blir en trussel mot naturmangfoldet og det biologiske mangfoldet dersom man høster truede arter, eller overhøster.

4.6. Turisme

Narvik er en turistdestinasjon. På den ene siden kan turisme gi positive virkninger for lokal økonomi og lokalsamfunnet, men med økt turisme øker også slitasjen på naturen, landskapet og lokalsamfunnet. Tursisme skaper muligheter, men også utfordringer. Et høyt besøksvolum kan gi økt forurensning, skade naturen, økt forsøpling og skape kø og trengsel. Slike utfordringer kan gå ut over opplevelsen til de besøkende og trivselen til innbyggerne i kommunen. Regjeringen har i NOU 2023:10 Leve og oppleve - reisemål for en bærekraftig fremtid utredet handlingsrommet for besøksforvaltning og reisemålsutvikling i norske kommuner.

Naturen i kommunen er en viktig ressurs og et fellesgode som reiselivsnæringen drar nytte av, og har et ansvar for å ta vare på. Narvik kommune og Visit Narvik er tildelt Merket for bærekraftig reisemål. Merket forplikter reisemålet å prioritere bærekraft og innovative løsninger i reiselivet. I arbeidet et naturmangfold ett av prinsippene det jobbes etter. Under dette prinsippet er bevaring og videreutvikling av landskapskvalitet, i både by og bygd sentralt, slik at landskapets fysiske og visuelle integritet ikke degraderes.

Visit Narvik fremhever opplæring og informasjon om naturmangfoldet i kommunen til både turister og lokale aktører via en egen informasjonsside.

4.7. Allemannsretten og friluftsliv

Allemannsretten er retten til å ferdes og oppholde seg i utmark i Norge. Rettigheten er et gratis fellesgode, og er en del av den norske kulturarven. Allemannsretten er grunnlaget for friluftslivet i Norge. De viktigste regelene om allemannsretten følger av friluftsloven.

Allemannsretten gir ikke bare rettigheter, men også plikter. Enhver som benytter seg av allemannsretten plikter å opptre hensynsfylt og varsom, både ovenfor naturen og med hensyn til grunneiere og andre. Hensynsfullhet ovenfor naturen tilsier at opphold, høsting og ferdsel må skje på en måte som ikke er til skade. Høsting kan være plukking av bær, sopp og blomster, eller fiske saltvannsfisk.

Utøvelse av allemannsretten og friluftsliv kan komme i konflikt med hensynet til vern av naturen, for eksempel hvis det er registrert truede arter i et attraktivt område for friluftsaktiviteter.

5. Virkemidler og tiltak for å bevare naturmangfoldet

5.1. Kunnskap

For at vi skal kunne ta vare på naturmangfoldet er det viktig at vi har kunnskap om det. Et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som er tilgjengelig, oppdatert og nøyaktig, er en forutsetning hvis kommunen skal kunne ivareta viktige naturverdier i planlegging, drift og saksbehandling. En viktig kilde til kunnskap vil være ulike typer informasjon som er publisert i offentlige databaser og presentert og tilgjengeliggjort i ulike kartløsninger.

En kunnskapsbasert naturforvaltning er framhevet som sentralt i St. meld. nr 42 (2000-2001) og er en av grunnsteinene i naturmangfoldloven (jf. § 8).[26]

Kunnskap om naturmiljøer er viktig som underlag i arbeidet med kommuneplanens arealdel, delplaner for enkeltområder, planer for utbyggingstiltak og også for mange byggesaker og andre politiske og administrative enkeltvedtak.

Oppdatert og solid kunnskap om naturen er viktig for å sikre grundig planlegging og utvikling og gode helhetlige løsninger for prosjekter og tiltak, både store og små. Når slik kunnskap er tilgjengelig tidlig i prosessen, blir det enklere å ivareta viktige naturverdier. Et godt fundament av kunnskap kan dermed bidra til å redusere konflikter.

5.1.1. Det offentlige kartgrunnlaget (DOK)

Det offentlige kartgrunnlaget (DOK) er offentlige geografiske data som inneholder både grunnkart og temadata som gir et nødvendig informasjonsgrunnlag for oppgaver etter plan- og bygningsloven. Alle som jobber med oppgaver som omfattes av pbl. må ta samme hensyn, enten de er saksbehandlere i kommunen, konsulenter eller private initiativtakere. Kommunen velger hvert år hvilke data som skal inngå i kommunens DOK og flere av

26 https://www.regjeringen.no/contentassets/902deab2906342dd823906d06ed05db2/no/pdfs/stm201520160014000dddpdfs.pdf

datasettene er med på å belyse forhold som er viktig for naturmangfoldet. En liste over kommunens valgte DOK-data kan ses på Geonorge.no, som også er samlet i kommunens kartløsning.

5.2. Arealplanlegging

Gjennom plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven har man flere verktøy for å hensynta naturen.

Plan- og bygningsloven regulerer hvordan arealplanprosesser skal gjennomføres. Vurderinger og beslutninger knyttet til hva arealer skal avsettes til gjøres av kommunen i arbeid med arealplaner. Kommuneplanens arealdel vil være det overordnede styringsverktøyet for arealbruken. En helhetlig planlegging er viktig for å sikre overordnede vurderinger og prioriteringer i planarbeidet. Kommunen kan bruke virkemidlene i plan- og bygningsloven til å hensynta naturnaturmangfold av lokal, regional eller nasjonal interesse.

Virkemidlene for ivaretakelse av naturmangfold i arealplanlegging kan bestå av arealformål, hensynssoner, bestemmelser og retningslinjer. Eksempelvis har kommunen mulighet til å vedta planbestemmelser med sikte på å ivareta naturmangfold etter pbl. § 11-9 nr. 6:

> *"Kommunen kan uavhengig av arealformål vedta bestemmelser til kommuneplanens arealdel om miljøkvalitet, estetikk, natur, landskap og grønnstruktur, herunder om midlertidige og flyttbare konstruksjoner og anlegg".*

For å belyse og ivareta naturmangfoldet, kan de nevnte virkemidlene kombineres på ulike måter i planprosesser. Det er i arealplanprosesser det vurderes og avgjøres om virkemidlene skal benyttes, og eventuelt hvilke virkemidler som egner seg best i de ulike situasjonene og plansakene.[27]

---

27 https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/naturtyper-i-arealplanlegging/

Naturmangfoldloven omfatter alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk av naturen. I lovens § 8 fremgår det at alle offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal "så langt det er rimelig" bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkning. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i rimelig forhold til sakens karakter og risikoen for skade på naturen.

Naturmangfoldloven har i § 6 en generell aktsomhetsplikt. Aktsomhetsplikten innebærer at alle, også kommunen, skal opptre varsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturen. I beslutninger som kan berøre naturmangfoldet innebærer dette at kommunen må gjøre seg kjent med naturverdiene i området før beslutninger tas.

5.2.1. Kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner

Kommuneplanens arealdel legger de overordnede føringene for arealbruk i Narvik og er derfor et viktig verktøy for å ivareta naturmangfold. Formålet med arealdelen er å bestemme hvordan de ulike arealene skal brukes i fremtiden og ligger til grunn for kommunens fremtidige planlegging. Kommuneplanens arealdel er kommunens øverste juridiske plandokument, og gir de overordnede føringene på hvor det skal være utbygging og hvor det skal være vern.

Alle kommuner kan utarbeide kommunedelplaner for ulike temaer. Å utarbeide en kommunedelplan for naturmangfold vil ha både nasjonal, regional og lokal betydning. Kommunedelplanen for naturmangfold er med på å synliggjøre naturmangfoldet mer detaljert enn det man har plass til i arealdelen.

Denne kommunedelplanen er ikke juridisk bindende for arealbruk, men den vil være med å styrke kunnskapsgrunnlaget for beslutninger som har vesentlig betydning for naturmangfoldet.

En ny kommuneplanens arealdel for Narvik kommune som omfatter hele kommunens landareal er under utarbeidelse og vil etter vedtak være juridisk bindende for arealbruken. I

tillegg til arealdelen har Narvik kommune utarbeidet en kystsoneplan som omhandler prinsipielle og generelle retningslinjer for vern, bruk og planlegging i kommunens kystsone.

5.2.2. Reguleringsplaner

Alle reguleringsplaner skal være i tråd med føringer om arealbruken som er gitt i kommuneplanen. Plan- og bygningslovens bestemmelser om reguleringsplan gir muligheter for ivaretakelse av naturverdier på et mer detaljert nivå. Kommunen kan både gjennom kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner, sette av arealer til grønnstruktur som for eksempel friområder, naturområder og parker. De kan også avsette arealer til landbruks-, natur-, og friluftsformål samt reindrift (LNFR), og bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone.

I kommuneplanens arealdel kan det fastsettes hensynssoner, disse kan videreføres i reguleringsplaner.

For blant annet reguleringsplaner som kan få vestenlige virkninger for miljø og samfunn, skal planleskrivelsen inneholde en særskilt vurdering og beskrivelse av planens virkninger, herunder for naturmangfold, jf. forskrift om konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven. [28] Konsekvensutredningen vil deretter inngå som del av kunnskapsgrunnlaget når kommunen skal fatte beslutninger.

5.2.3. Konsekvensutredninger

Konsekvensutredning (KU) er en viktig måte å innhente informasjon om naturmangfoldet på. Den kan inneholde blant annet kartlegging av naturressurser og biologisk mangfold innenfor et aktuelt område. KU gir et bedre beslutningsgrunnlag og mulighet til å innføre eventuelle avbøtende tiltak. I en KU er det også krav om å vurdere ulike alternativer til den planlagte løsningen, inkludert alternativer med lavere miljøpåvirkning.

En annen viktig del av en KU er vurdering av kumulative effekter, altså hvordan det foreslåtte tiltaket vil påvirke naturen sammen med andre eksisterende eller planlagte tiltak i

28 https://www.regjeringen.no/contentassets/902deab2906342dd823906d06ed05db2/no/pdfs/stm201520160014000dddpdfs.pdf

området. Dette er viktig for å hindre at man gradvis svekker naturmangfoldet, noe som kan oppstå når flere små tiltak gjennomføres uten en samlet vurdering av den totale påvirkningen. I tabell 1 i punkt 3.2.2 kan man se et utvalg konsekvensutredninger i kommunen knyttet til større arealplaner.

5.2.4. Arealregnskap og arealnøytralitet

Den største trusselen mot biologisk mangfold er menneskelige inngrep som gjør at arters levesteder blir endret. Arealnøytralitet viser til prinsippet om å bygge opp naturarealer, for å kompensere for natur som blir tapt ved utbygging andre steder. Tankegangen bak prinsippet er at det samlede arealet til natur i sum skal bli det samme. Det er mulig for kommunen å fastsette bindende planbestemmelser om arealnøytralitet, f.eks. i kommuneplanens arealdel. Gjeldende KPA Narvik har ingen generell bestemmelse som stadfester prinsippet.

Når noe skal bygges er det alltid viktig å gjøre det man kan for å unngå å bygge ned mer natur enn nødvendig. I et naturmangfoldperspektiv bør det ses på muligheten for å bygge der naturen allerede er nedbygd eller sterkt forringet. Hvis dette ikke er mulig bør det vurderes om det på noe vis er mulig å kompensere for naturverdiene som går tapt, jf. prinsippet om arealnøytralitet. Narvik kommune har i gjeldende KPA Narvik fokus på fortetting av visse områder som er sterkt utbygd, f.eks. Narvik sentrum.

I forkant av en utbygging vil man kunne føre et arealregnskap over ulike områder. På denne måten blir det enklere for kommunen å gjøre alternativvurderinger for omdisponering, og dermed unngå nedbygging og tap av verdifulle og viktige arealer.

5.2.5. Oppheving av eldre og utdaterte reguleringsplaner (planvask)

I mange kommuner er arealplanene fulle av områder som ble regulert til utbygging for svært lenge siden, men som med dagens kunnskap om naturens tilstand, verdi og tåleevne ikke ville blitt godkjent for utbygging.

Eldre planer kan ofte føre til unødvendig arbeid for både innbyggere og kommunen, fordi videre utbygging etter gamle planer ofte krever dispensasjon. Ved en grundig gjennomgang

av eldre reguleringsplaner vil man kunne oppheve eller endre utdaterte planer, som vil føre til et mer oppdatert grunnlag for planlegging og saksbehandling. Både arealbruk og arealbehov endrer seg over tid, samtidig som føringene for god arealplanlegging utvikler seg.

Opphevingen av eldre/utdaterte reguleringsplaner har som hovedhensikt å oppheve hele eller deler av planer som er utdatert eller motstridende i forhold til dagens eller planlagt arealbruk. Dette kan ha betydning for naturmangfoldet dersom disse planene la opp til utbygging av sårbare naturområder, eller områder som er viktige for dyre- og plantelivet.

5.3. Tiltak rettet mot kommunen

5.3.1. Bidragsyter til å formidle kunnskap om naturen

En forutsetning for at naturen skal bli respektert og tatt vare på av kommunen, landbruket, næringslivet, turister og privatpersoner, er at alle har en viss kunnskap og forståelse for naturen og det økologiske systemet. Narvik kommune ønsker å være en bidragsyter til å formidle kunnskap om naturen. En målsetting med denne kommunedelplanen har derfor vært å samle denne kunnskapen og gjøre den enklere tilgjengelig for alle.

I Narvik kommune jobber Midtre Hålogaland friluftsråd (Friluftsrådet) med å fremme naturvennlig, bærekraftig og lite utstyrskrevende friluftsliv for alle. I tillegg til Narvik kommune, består Friluftsrådet av kommunene Evenes, Gratangen, Harstad, Ibestad, Kvæfjord, Lavangen, Salangen og Tjeldsund.

I kommunens kartløsning kan innbyggerne se tur- og friluftsruter, statlig sikrede friluftsområder, øvrige friluftsområder, naturreservater, verneplan for vassdrag, registrert grønnstruktur med mer over hele kommunen registrert i kart. Informasjonsskilt ved flere turiststeder kan også bidra til forståelse om hvorfor områder er vernet og hva man kan oppleve der. Skilting med informasjon om å ikke forstyrre fugler i hekkesesongen og informasjon om båndtvang i slike områder er tiltak som kan bidra til ivaretakelsen av rødlista fuglearter.

5.3.2. Skjøtsel og ivaretakelse av kommunens egne eiendommer

Kommunens enhet Veg og park (VEPA) har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av offentlig kommunale veger og parker i Narvik kommune.

Forvaltning og prosjekter

Ved planer eller tiltak som kan berøre kommunens veger eller parker er VEPA høringsinstans i saksbehandlingen. VEPA har fokus på biologisk mangfold i uttalelsene de gir til planer og øvrig saksbehandling, særlig med tanke på blågrønne arealer.

Blågrønne arealer er nettverket av blå og grønne naturpregede områder. Disse arealene er viktige for nærfriluftsliv og de skaper positive effekter rent estetisk og for folks helse. I tillegg har de stor betydning for naturmangfoldet. På grunn av klimaendringer får vi stadig mer nedbør, og i kombinasjon med økt urbanisering har det blitt nødvendig med styrket bevissthet rundt overvannshåndtering og bruk av naturbaserte løsninger, f.eks. regnbed, grønne tak, åpne renner o.l.

I egne prosjekter prøver VEPA å ha et minst mulig fotavtrykk, og de søker å opprettholde grønne korridorer i urbane områder i størst mulig grad.

Parkdrift

VEPA har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av om lag 60 000 m2 parker, lekeplasser og andre opparbeidede arealer på Narvikhalvøya og om lag 2 000 m2 på Ankenes. De siste to sesongene har VEPA etablert rutiner på utvalgte plasser de har ansvar for, der de ikke klipper før årets første blomstring er over, ca. i slutten av juni måned. I tillegg markerer VEPA disse plassene med et gult skilt om "pollinatorvennlig område" for å gjøre publikum oppmerksom på dette. Det plantes ut flere tusen mat- og prydplanter i det offentlige rom hver sommer, der mange av dem er kjent for å være populære blant insektene.

Hageavfall fra kommunens parkområder samles på en sentral plass, slik at det komposterer og VEPA kan produsere jord av avfallet etter noen år. Det er ingen konkrete rutiner for å

hindre at planter rømmer, men svartelistede arter destruerer når VEPA kommer over dem slik at konsekvensene av rømming minimeres. Den norske svartelista med uønskede arter er til enhver tid tilgjengelig i avdelingen og det gjennomføres opplæring blant de ansatte med jevne mellomrom. Når det observeres at svartelista arter dukker opp i kommunens parkarealer, jobber VEPA aktivt for å fjerne dem.

Når det gjelder uønskede arter som er vanskelig å kvitte seg med, som for eksempel Kjempebjørnekjeks og Tromsøpalme, så klippes disse bort så fort som mulig, og før de kan frøe seg videre.

Vegdrift

Kantslått utføres langs de offentlig kommunale vegene 1-2 ganger i løpet av sommersesongen. Hovedhensynet er fremkommelighet og trafikksikkerhet, og det er derfor naturlig at det utføres når vegetasjonen begynner å ta for stor plass langs vegen. VEPA vurderer om de kan gjøre noe med rutinene sine med tanke på kantslått og blomstringstid, men dette hensynet kan ikke gå ut over sikkerheten for trafikantene.

5.3.3. Oppfølging av forurensningsregelverket

Forurensning reguleres i første hånd av forurensingsloven og forurensningsforskriften. Noen virksomheter har utslippstillatelser fra Statsforvalteren eller Miljødirektoratet, disse følges opp av forurensningsmyndighetene

Narvik kommune jobber med å følge opp og forebygge forurensning på flere måter. Graving i forurenset eller mistenkt forurenset grunn reguleres i forurensningsforskriften kapittel 2. Her er kommunens ansvar å godkjenne og følge opp tiltaksplaner. I tilfeller av akutt forurensning blir kommunen innkoblet, fortrinnsvis brannvesenet. Små hendelser er kommunen pliktig å kunne håndtere selv, men litt større hendelser blir håndtert av Interkommunalt utvalg for akutt forurensning (IUA). Plikt til beredskap for akutt forurensing følger av forskrift om kommunal beredskap mot akutt forurensning og selv om kommunen er pliktig å kunne håndtere hendelser selv er det Kystverket som er forurensningsmyndighet.

Kommunen har også ansvar for luftkvaliteten i kommunen med oppfølgning og målinger der det er behov. Ansvar for utslipp og forurensning fra spredte avløp ligger også på kommunen og i Narvik kommune er dette delegert til Narvik Vann KF som gir tillatelser og fører med tilsyn av anlegg.

5.3.4. Bekjemping av fremmede arter

Bekjempelse av fremmede arter er en viktig del av naturforvaltningen fordi slike arter kan ha store negative konsekvenser for økosystemer, biologisk mangfold, og økonomien. Fremmede arter, også kalt invasive arter, er organismer som har blitt introdusert til et område der de ikke naturlig hører hjemme. Når disse artene etablerer seg i et nytt miljø, kan de ofte utkonkurrere lokale arter, endre økosystemfunksjoner og skape betydelige problemer for både natur og mennesker.

Noen av hovedgrunnene for at det er viktig å ha fokus på bekjemping av fremmede arter i naturforvaltningen er:

- å beskytte det biologiske mangfoldet
- bevare økosystemfunksjoner
- forebygge sykdommer og skadedyr
- begrense økonomiske tap - særlig i landbruk, skogbruk og fiskeri
- sikre rekreasjon og friluftsliv - fremme arter kan f.eks. gjøre det vanskelig å ferdes, fiske og bade
- bidra til å oppfylle internasjonale forpliktelser - Norge er forpliktet til å beskytte sitt biologiske mangfold gjennom den internasjonale avtalen Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), hvor bekjempelse av fremmede arter er et viktig formål
- naturmangfoldloven legger i kapittel IV vekt på å forhindre spredning av fremmede arter

Det kan blant annet søkes tilskudd fra Miljødirektoratet for tiltak mot fremmede arter. Les mer om tilskuddsordningen i planens punkt 5.9.

5.4. Tiltak rettet mot landbruket

SMIL-midler (spesielle miljøtiltak i landbruket) er en tilskuddsordning som skal fremme natur- og kulturverdier i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket. Kommunen forvalter ordningen etter lokale retningslinjer/strategier. Den som eier eller leier en landbrukseiendom der det foregår tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon, kan søke tilskudd. Narvik kommune innvilget i 2023 totalt kr 287 243,- i SMIL-tilskudd.

Regionale miljøtilskudd (RMP) er et årlig tilskudd som skal stimulere gårdbrukerne til å gjøre en ekstra miljøinnsats for å fremme kulturlandskapet og begrense forurensningen fra jordbruket. Tilskuddsordningen er fordelt på 7 ulike miljøtemaer, der biologisk mangfold er et av dem. Innen biologisk mangfold kan det søkes etter slått av slåttemyr og slåttemark, beiting av kystlynghei, brenning av kystlynghei, skjøtsel av trua naturtyper, skjøtsel av styvingstrær og soner for pollinerende insekter. Statsforvalteren forvalter ordningen.

Naturtypekartleggingen gir et godt grunnlag for å prioritere områder for tiltak for å opprettholde biologisk mangfold, og Narvik kommune har for perioden 2021-2024 valgt ut lokalt verdifulle kulturlandskap fra naturtypekartleggingen som gjør at bonden som høster (beiter eller slår) kan søke om ekstra tilskudd til dette gjennom ordninga med RMP. Områder som er valgt ut er Kongsbakk, Lengenes, Virak og Henrikhaugen, og det er kun valgt ut områder der det er aktiv jordbruksdrift.

I “Tiltaksstrategien for SMIL” i Narvik kommune er det listet opp følgende mål og tiltak for å opprettholde og ivareta kulturlandskap og kulturmiljøer:

- Opprettholde aktiv drift av landbruksarealene og ivareta verneverdige bygninger
- Bevare landskapets særpreg og kulturhistoriske perspektiv
- Opprettholde biologisk mangfold blant annet gjennom beiting
- Legge til rette for ferdsel i kulturlandskapet

5.5. Viltforvaltning

Kommunen er viltmyndighet etter viltloven og skal sørge for at viltet og viltets leveområder forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven slik at naturens produktivitet og artsrikdom

bevares. I tillegg til et generelt ansvar for å bidra til bærekraftig viltforvaltning, har kommunen et spesielt forvaltningsansvar for hjortevilt og for disponering av det kommunale viltfondet. Viltfondet skal brukes på tilskudd til tiltak for å fremme viltforvaltning, styrke kunnskapen om viltet, jaktorganisering med mer i kommunen og nabokommuner, til kommunens fallvilthåndtering, eller på tiltak for å forebygge skader på landbruksnæring voldt av hjortevilt.

Kommunen har en viktig rolle i forvaltningen av elg jf. forskrift om forvaltning av hjortevilt. Det er ikke åpnet for jakt av hjort eller rådyr i Narvik kommune på grunn av lave eller fraværende stammer. Kommunen fastsetter minsteareal, godkjenner vald og tildeler fellingskvoter. Kommunen skal også godkjenne bestandsplanområder og bestandsplaner med en plan for avskytingen, som er utarbeidet av jaktrettshaverne. Bestandsplaner skal gjenspeile kommunale målsettinger for bestandsutviklingen. De kommunale målsettingene for hjorteviltforvaltningen i Narvik kommune rulleres hvert fjerde år og skal revideres neste gang i 2025.

I Narvik kommune er det til sammen 10 elgvald, der 9 av disse har et areal som tilsvarer at de kan forvalte elgstammen etter en bestandsplan. De siste 10 årene har det i gjennomsnitt blitt felt 303 elger pr. år. Høsting av disse artene er viktig i et ressursperspektiv og høsting bidrar til å redusere viltpåkjørsler, samtidig er elgjakt en viktig rekreasjon for mange.

5.6. Tiltak rettet mot næringslivet og turisme

Næringslivet og turistnæringen i Narvik spiller en viktig rolle i arbeidet med å ivareta naturmangfoldet i kommunen. Opplæring og bevisstgjøring er et av de viktigste tiltakene som næringslivet og turistnæringen kan gjøre. Visit Narvik fremhever blant annet opplæring og informasjon om naturmangfoldet i kommunen til både turister og lokale aktører via en egen informasjonsside.

Ved å innføre bærekraftige praksiser og tilrettelegge for ansvarlig turisme, kan næringslivet og turistnæringen bidra til å beskytte økosystemene og arter som lever i området. Som

nevnt under punkt 4.6. er Narvik kommune og Visit Narvik tildelt Merket for bærekraftig reisemål.

Andre tiltak som kan være effektive er:

- **Begrense turisme i sårbare områder** - visse områder tåler ikke høy trafikk og spesielt ikke i hekkesesong for fugler eller vekstsesong for planter. Turistaktørene kan hjelpe til ved å begrense besøk til disse områdene i de kritiske periodene, og heller lede turistene til andre områder.
- **Tilby økoturisme** - det kan tilbys opplevelser som har liten påvirkning på miljøet.
- **Tilrettelegge turstier** - ved å tilrettelegge og vedlikeholde allerede etablerte turstier og utsiktspunkter bidrar man til å redusere slitasje og erosjon på naturen.
- **Bevisstgjøring om lokal flora** - besøkende kan informeres om farene ved å introdusere planter og dyr til området, og oppfordres til å ikke ta med seg planter eller frø fra andre områder til kommunen.
- **Etablere rengjøringsstasjoner for utstyr** - fremmede, uønskede eller skadelige arter kan spres ubevisst gjennom utstyr fra et område til et annet. Risikoen for dette kan redusere ved å etablere rengjøringsstasjoner for sykler, sko og diverse utstyr.
- **Tilby resirkuleringsmuligheter og redusere avfall og plastforbruk** - turisme genererer avfall og kan føre til uønsket forurensning i vakre naturområder. Ved å tilby avfalls- og resirkuleringsmuligheter kan næringslivet bidra til å minimere avfalls påvirkning på naturen. Næringslivet kan også ha fokus på å minimere plastforbruk og søke å bruke mest mulig komposterbare produkter.
- **Fremme bruk av bærekraftig transport** - fokus på bærekraftig transport i form av å gå, sykle, bruk av kollektive transportmidler og el kan redusere utslippene i området.
- **Sponsing av naturvernprosjekter** - næringslivet kan bidra økonomisk til lokale naturvernprosjekter, f. eks. prosjekter om kartlegging av natur.
- **Gjøre bygg mer energieffektive** - næringslivet kan gjøre sine bygg mer energieffektive for å redusere karbonavtrykket.
- **Begrense utbygging og inngrep i naturområder** - næringslivet kan ved utbyggingsprosjekter ha fokus på å plassere bygg på en så skånsom måte som mulig for å minimere naturinngrep og tap av viktige dyreliv og naturområder. Det kan også fokuseres på bruk av miljøvennlige materialer. Ved utbygging i sensitive

områder kan det etableres skjermingstiltak for å redusere f.eks. støy- og lysforurensing for dyr og mennesker.

Ved å implementere slike tiltak kan næringslivet og turistnæringen i Narvik bidra til å ivareta og styrke naturmangfoldet, samtidig som de skaper verdifulle opplevelser for besøkende. Disse tiltakene hjelper til å beskytte naturen for fremtidige generasjoner, skape et godt omdømme for bærekraftig turisme og bygge opp lokal stolthet og tilknytning til naturen.

5.7. Tiltak rettet mot innbyggerne

Noe av det viktigste innbyggerne kan gjøre for å ivareta naturmangfoldet i kommunen er å ha et bevisst forhold til det å unngå spredning av fremmede arter. Innbyggerne i kommunen oppfordres derfor til å følge hagevettreglene til Miljødirektoratet. Hagevettreglene består av 4 enkle regler:

1. Bli kjent med hagen din
2. Ikke del planter ukritisk med andre
3. Unngå at planter rømmer
4. Kast hageavfallet ditt riktig

For utfyllende beskrivelse av hagevettreglene kan du lese her på nettsiden til Miljødirektoratet. Artsdatabanken har en egen app til mobilen som identifiserer vanlige arter som hører hjemme i norsk natur, og gjenkjenner en rekke uønskede, fremmede plantearter fra Fremmedsartlisa. Appen heter Artsorkalet og kan leses mer om på nettsiden til Artsdatabanken her.

Innbyggerne i kommunen må også huske på at det er forbudt å kaste hageavfall i naturen.[29] Innbyggerne oppfordres derfor til å følge prinsippet om aktsomhet[30]: ha kunnskap, treff forebyggende tiltak og vær forsiktig når du kaster hageavfall. Veien fra hagen din og ut i naturen er kort, så unngå å spre uønskede skadelige planter ved å behandle hageavfallet ditt riktig.

[29] jf. forurensningsloven (forurl.) § 28.
[30] jf. forskrift om fremmede organismer kapittel 5 § 18.

En annen svært viktig ting innbyggerne må huske på for å ivareta naturen i kommunen er at vi alle har en plikt til å unngå forurensning.[31] Hovedprinsippet er at ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning. Forsøpling av naturen ved å kaste gammelt søppel, møbler og elektronikk i naturen er en form for forurensning, som det finnes forekomster av i Narvik kommune. Slik forsøpling er svært uheldig for naturen og naturmangfoldet. Det kan også være vanskelig å få ryddet opp slik forurensning, da det kan være vanskelig å vite hvem den ansvarlige for forsøplingen er. Mye av denne forsøplingen kan også være gamle forhold.

For å bevare naturmangfoldet i Narvik kommune er det viktig at innbyggerne har generell kunnskap til de naturverdiene som finnes. En forutsetning for at naturen skal bli respektert og tatt vare på, er at man har en viss kunnskap og forståelse for naturen og det økologiske systemet. En målsetting med denne kommunedelplanen har vært å samle denne kunnskapen og gjøre den enklere tilgjengelig for innbyggerne, slik at innbyggerne kan få denne økte forståelsen.

5.8. Tilskuddsordninger for naturmangfold

I Norge er det flere tilskuddsordninger som støtter tiltak for å bevare og fremme naturmangfold. Slike ordninger kan være tilgjengelige for kommuner, organisasjoner, grunneiere, og til tider også enkeltpersoner som ønsker å gjennomføre tiltak som beskytter og fremmer biologisk mangfold.

Miljødirektoratet forvalter flere ordninger som er rettet mot tiltak for å bevare truede arter, hindre spredning av fremmede arter, og beskytte sårbare naturtyper. Blant annet:

- Natursats - tilskudd til kommunenens arbeid med å ivareta naturmangfold
- Tilskudd til naturrestaurering
- Tilskudd til tiltak mot fremmede arter
- Tilskudd til trua arter
- Tilskudd til vilttiltak

[31] jf. forurensningsloven (forurl.) § 7.

- Tiltak for trua naturtyper
- Tiltak for ville polinerende insekter
- Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling

Årene 2021– 2030 er FNs tiår for restaurering av økosystemer. Norge har mål om å oppskalere restaureringsarbeidet, og den nye tilskuddsordningen for naturrestaurering er en del av satsingen for å øke omfanget av naturrestaurering. I statsbudsjettet for 2024 er det satt av 10 millioner kroner til ordningen. Kommuner, organisasjoner og private om tilskudd til naturrestaureringstiltak.

På linken her finnes alle søknadsskjemaene for tilskuddsordningene til Miljødirektoratet.

Nordland fylkeskommune har en egen tilskuddskalender med informasjon om tilskuddsordninger der Statsforvalteren har en rolle. I kalenderen fremgår søknadsfrister, tittel på ordningen og målgruppe for søkere.

Landbruket har en egen ordning for miljøtilskudd kalt SMIL (spesielle miljøtiltak i jordbruket). Les mer om denne under punkt 5.4.

Mer enn halvparten av all artskartlegging i Norge utføres av frivillige kartleggere. Hvert år deler Sabima på vegne av medlemsforeningene ut midler til foreninger og medlemmer i Norsk Botanisk Forening, Norges sopp- og nyttevekstforbund, Norsk Zoologisk Forening og Norsk entomologisk forening som driver frivillig kartlegging av arter. Mer informasjon om dette finnes på linken her.

Forsidebilde: Thale Dalbu

Bilde på siste side: Tonje Brekken